

Politik og erhverv i Løgstør i 1960'erne

AF KIM ØRSTED IVERSEN

Vesthimmerland gennemgik i 1960'erne og 1970'erne store forandringer. Jernbanerne, der havde været en drivende kraft i udviklingen af området fra slutningen af 1800-tallet til midten af 1900-tallet, forsvandt eller blev reduceret til godsbaner med ganske få afgange. Landbruget blev efter 2. Verdenskrig mekaniseret og efterlod landbrugsmedhjælperne med få muligheder for beskæftigelse. Som hjælp indførte staten egnsudviklingsstøtten, så landkommunerne og de mindre byer kunne søge midler til udflytning af industrivirksomheder fra de større byer, hvor der var mangel på arbejdskraft. Hermed var det muligt at beholde arbejdskraften fordelt over hele landet i stedet for en endnu større centralisering rundt om de større byer.

Byrådet i Løgstør og Løgstør Erhvervsråd var succesfulde i bestræbelserne med at få del i egnsudviklingsstøtten i lighed med nabobyen Aars. Det lykkedes at opføre industrihuse til nye virksomheder og en københavnsk køkkenelementfabrik flyttede hele produktionen til Løgstør og kunne opføre en stor fabrik ved hjælp af støtten fra staten. Til gengæld var byrådet i Løgstør splittet i spørgsmålet om hvilken retning, byen skulle udvikle sig i, og en ellers visionær borgmester havde svært ved at realisere sine visioner på grund af interne stridigheder og modstand. På sundhedsområdet tabte man kampen om at bevare sit sygehus til Farsø, mens man måtte se ungdomsuddannelserne, så som gymnasium, teknisk skole og handelsskole blive placeret i nabobyerne Aars og Fjerritslev.

Købstaden Løgstør

Løgstør by begyndte 1900-tallet i en gunstig position. Udnævnelsen til købstad skete ved årsskiftet 1900, og hermed fik byen del i de særlige privilegier, der stadig var knyttet til købstæderne. Herredsfogeden havde til huse i ting- og arresthuset, og han fungerede som dommer, politimester og borgmester i byen. I 1892 havde byen fået egen kirke, mens man i 1894 kunne indvie et sygehus. Herudover havde byen både havn og jernbanestation, hvilket gjorde transport af varer og personer til og fra byen nem. Dette nød det omfattende handelsliv godt af, som netop omkring århundredeskiftet blomstrede og gjorde byen til et lokalt handelscenter. Havnen gav god beskæftigelse til arbejdere, og byen havde mange indbyggere, der arbejdede i de maritime erhverv. Flere skibsredere var også hjemhørende i byen, hvilket også bidrog positivt til byens økonomi, og det samme gjorde de lokale skibsværfter. Produktionsmæssigt havde byen Mathiasens Klædefabrik, der var en væsentlig arbejdsplads i første halvdel af 1900-tallet. Løgstør Andelssvineslagteri slagtede de første svin i 1900 og var ligeledes en stor arbejdsplads. Tilmed fik byen i 1902 glæde af gasværk, og elektricitetsværket kom til i 1914.

I forhold til de andre byer i Vesthimmerland var Løgstør det lokale centrum både i kraft af statussen som købstad og som bosted for herredsfogeden. Hertil kom at købstaden sorterede under indenrigsministeriet, hvilket gav direkte adgang til beslutningstagerne i staten. Til gengæld havde man ikke sæde i Aalborg Amtsråd, hvor medlemmerne blev valgt af sognerådene i amtet og fra 1960 i forbindelse med sognerådsvalgene. Amtsrådets hovedopgave var at føre tilsyn med sognekommunerne og foretage revision af deres regnskaber. Dertil kom de amtskommunale opgaver som først og fremmest omhandlede det offentlige sundhedssystem og amtsvejvæsenet. Det var derfor begrænset, hvilke muligheder Løgstør havde for at påvirke beslutningerne i amtsrådet, og dette satte Løgstør i en ugunstig position i forhold til amtets sogneråd.

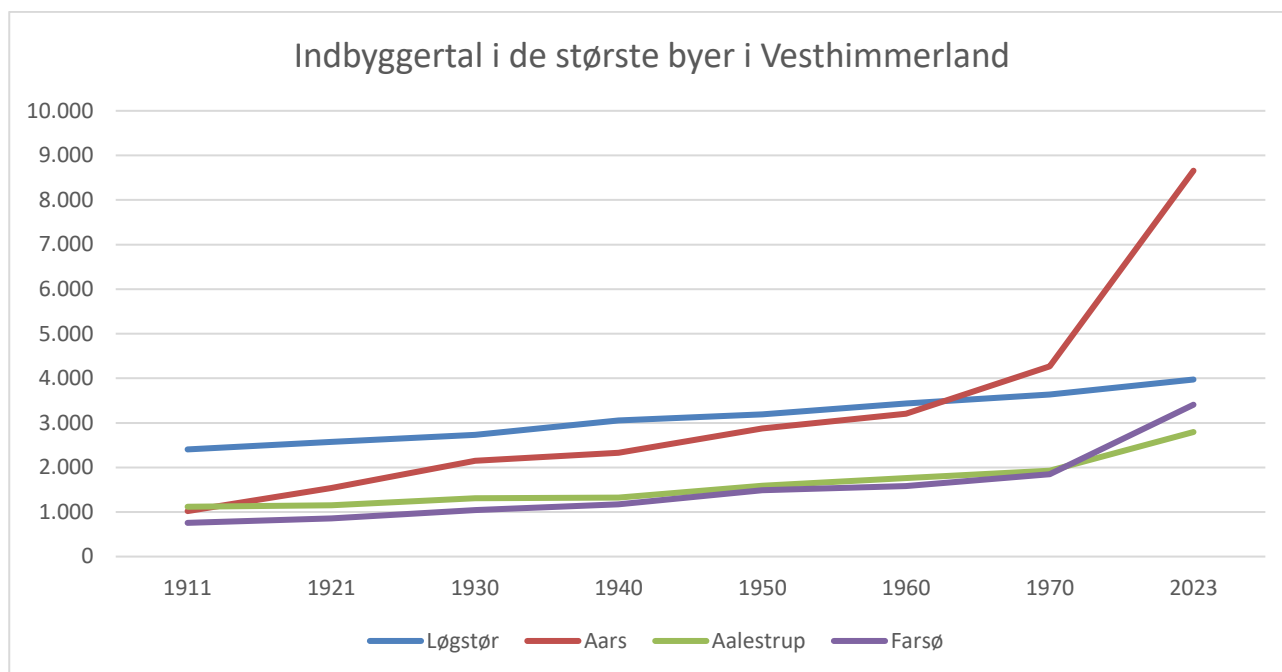

Løgstør rummede en blanding af landsby- og købstadsbebyggelse. Gadenavne som Østerbrogade, Bredgade og Jernbanegade antydede en vis storhed. Postkort i Erhvervsarkivets samling af topografiske fotos.

Løgstørs store betydning ses også på indbyggertallene for de største byer i tabel 1. Byen begyndte 1900-tallet med over dobbelt så mange indbyggere i forhold til de øvrige byer, men i løbet af århundredet halede især Aars og til dels også Farsø og Aalestrup ind på Løgstør. Disse byer nød særligt godt af jernbanens ankomst omkring århundredeskiftet, mens Løgstør derimod kunne se at jernbanen bragte udvikling til oplandet, og dermed reducerede deres behov for at søge mod købstaden. I midten af 1960'erne overtog Aars pladsen som byen med flest indbyggere, og alene i 1960'erne steg befolkningen her med 1.060 indbyggere, mens stigningen i Løgstør lå på 198 indbyggere.

Årsagen til Aars' store tilvækst i forhold til de omkringliggende byer skal dog ikke bare findes i jernbanernes betydning. Den var også en udløber af sognerådets fokus på opbygning af skolevæsenet og inddragelse af landbrugsjord til parcelhusbyggeri og industrikvarterer, der var med til at skaffe arbejdspladser og tiltrække arbejdskraft udefra. Løgstør tabte kampen om videregående uddannelser så som gymnasium, teknisk skole og handelsskole, der alle endte i Aars, men havde til gengæld stort held med at tiltrække forskellige industrier til byen. I begyndelsen af 1960'erne var det tekstilvirksomheder, der fik øje på Løgstør, mens man i slutningen af årtiet også fik en køkkenelementfabrik. Den største succes kom dog fra den lokale kobbersmedefamilie, der ved Ege Andersens opfindelse af præfabrikerede fjernvarmerør, skabte en virksomhed, som kunne producere rør til både ind- og udland.

Tilgangen af disse virksomheder skete ved hjælp af byrådet og ikke mindst den virksomme borgmester Vagn Bro, der var involveret i mange af de nye tiltag i byen. Hertil kom et aktivt erhvervsråd, der skabte kontakter til og opførte industrihuse til interesserede virksomhedsejere, der flyttede deres virksomheder til byen. Egnsudviklingsrådet bidrog med lån og egnsudviklingsstøtte

Tabel 1. Danmarks Statistik, Statistisk Årbøger.

til virksomheder, der ønskede at flytte produktionen fra de større byer til provinsen, som i 1950'erne og 1960'erne havde store udfordringer med at skabe arbejdspladser til de mange ufaglærte arbejdere, der blandt andet med mekaniseringen af landbruget søgte mod byerne for at arbejde.

Denne artikel vil belyse erhvervsudviklingen i Løgstør i 1960'erne, og i særlig grad byrådets sammensætning og rolle i forbindelse med udviklingen af Løgstør i perioden. Årtiet var præget af stor udvikling i Vesthimmerland, hvor de større byer konkurrerede om at gøre sig attraktive overfor virksomhedsejere og staten i håb om at tiltrække nye virksomheder eller statslige institutioner, ofte i konkurrence med, og på bekostning af, hinanden. Aars satsede stort på skoleområdet og med at tiltrække virksomheder til byens industrikvarter ved hjælp af egnsudviklingsstøtte. Farsø havde mindre held med at tiltrække nye virksomheder, men formåede at beholde og udvide byens sygehus på bekostning af sygehuset i Løgstør. Artiklen her er den tredje i rækken af artikler, der belyser erhvervsudviklingen i Vesthimmerland i 1960'erne, og ved at drage paralleller til udviklingen i Aars og Farsø, som er afdækket i 2018 og 2019, kan man finde en forklaring på, at Løgstør, trods mange fordele, ikke kunne opretholde sin status som egnens største by og naturlige center.

Metode og kilder

Løgstørs historie er blevet behandlet flere gange indenfor de seneste 30 år, blandt andet af lokalhistoriker og arkivleder N.H. Lindhard, der lavede den første samlede beskrivelse "Historien om Løgstør" i 1996. Han fulgte op med en mindre gennemgang af købstadens historie i forbindelse med 100-års jubilæet i 2000, og har bidraget med mange andre småartikler og jubilæumsskrifter, der alle er med til at fortælle byens historie. Anders Bløksgaard, museumsdirektør på Limfjordsmuseet, udgav i 2018 bogen "Løgstør Limfjordsby – gennem ild og vand", der fortæller historien om Løgstør gennem 500 år med de mange op- og nedgangstider, som kulminerede med

Løgstør Havn med Hotel du Nord i midten af billedet i 1956. Sylvest Jensen Luftfoto. Det Kgl. Bibliotek.

købstadsstatus i år 1900. Hermed er den overordnede historie om Løgstør velbeskrevet, men erhvervsudviklingen i 1960'erne er kun sparsomt blevet behandlet i ovennævnte udgivelser.

Denne artikel bygger primært på en gennemgang af Løgstør Byråds forhandlingsprotokoller fra 1955 til 1970. Da referaterne heri er udprægede beslutningsreferater, har det været nødvendigt at bruge avisernes referater af byrådsmøderne, hvor især Løgstør Avis brugte megen spalteplads på at referere møderne. Egnsudviklingsdirektoratets arkivalier er ligeledes blevet gennemset for at finde materiale, der kunne fortælle noget om egnsudviklingen i Løgstør og Vesthimmerland.

Egnsudviklingsloven fra 1958 var statens forsøg på at skabe arbejdspladser og vækst i de egne af landet, der var blevet ramt af mekaniseringen af landbruget, og hvor der var arbejdskraft til rådighed. Industrivirksomhederne var centreret omkring hovedstaden og ved de større byer, og den store konkurrence om arbejdskraften gjorde det attraktivt for virksomhederne at udflytte dele af produktionen til de mindre udviklede områder i landet, hvor arbejdsuddrevet var større, og lønudgifterne kunne formindskes. Med egnsudviklingsstøtten kunne nogle af udgifterne i forbindelse med udflytningen finansieres, blandt andet ved opførelsen af industrihuse, hvor kommunerne og staten stod bag opførelsen, og virksomhederne kunne leje sig ind for senere på fordelagtige vilkår at overtage bygningerne. Lokale håndværksmestre kunne også søge om

håndværkerlån til udvidelser af virksomhederne eller til nye maskiner. Egnsudviklingen satte skub i udflytningen af industriarbejdspladser, men effekten er siden blevet diskuteret, blandt andet i hvor høj grad støtten var udslagsgivende for udflytningen af produktionen til de mindre udviklede egne af landet. Peter Maskell og Sven Illeris har begge arbejdet med emnet, og de konkluderer, at støtten ikke var udslagsgivende for udflytningen, som formentlig var sket under alle omstændigheder. Illeris mener dog, at støtten var med til at fremme iværksættermentaliteten, der i høj grad var til stede i Jylland.¹ Dette er Peter Maskell enig i, da egnsudviklingen havde ”en vigtig indflydelse på forløbet gennem elimineringen af tidligere barrierer for industrialiseringen af landets udkantsområder. Denne indirekte og langsigtede effekt kan godt vise sig at være den vigtigste.”² Støtten var dermed en gulerod til at få kommunerne og virksomhederne til at forsøge sig med udflytningen af produktionen derhen, hvor arbejdskraften var til rådighed. Maskell og Illeris arbejder begge primært på det overordnede nationale plan, og hvis man ser på det regionale eller lokale niveau, er konklusionerne ikke så klare. Morten Karnøe Søndergaard har i sine studier arbejdet med Skagen, Hjørring og Esbjerg, hvor han har set på egnsudviklingens regionale variationer.³ Børge Møller har i sin artikel om Jetsmark Kommune i Vendsyssel vist, at selvom sognerådet agerede tøvende i forhold til at skaffe industriarbejdspladser, lykkedes det alligevel at få tiltrukket flere større virksomheder. Initiativet til udviklingen kom i stedet fra en kreds af borgere, der på eget initiativ fik skabt stor opmærksomhed om kommunen.⁴ Studiet af Farsø viser, at der var stor lighed mellem Jetsmark og Strandby-Farsø kommuner, især i forbindelse med mangel på initiativ fra sognerådene, når det kom til at søge egnsudviklingsstøtte. Sognerådet i Strandby-Farsø kommune prioriterede ikke egnsudviklingsstøtten, og da man forsøgte, var man blevet overhalet af både Aars og Løgstør.⁵

Studiet af Aars i 1960’erne viser, at de rigtige personer på vigtige poster kan gøre en stor forskel, da sognerådet her gik forrest i kampen om de udflyttede arbejdspladser, hvilket lagde grunden til byens position som industriby og hovedby i Vesthimmerlands Kommune i dag.⁶ Disse kildestudier funderet på regionalt eller lokalt plan kan være med til at belyse et områdes erhvervsudvikling som et samspil mellem de lokale aktører og de statslige myndigheder. Studierne på mikroniveau er med til at give et mere nuanceret billede af effekten af egnsudviklingsstøtten, og dens indflydelse på erhvervs- og byudviklingen i de tiltænkte områder. Ofte har sådanne studier været gemt væk i byhistorier eller årbøger, men de er værdifulde bidrag til den nationale fortælling om industriudviklingen i Danmark efter 2. Verdenskrig.

Løgstør Byråd

Byrådet i Løgstør har i sin sammensætning afvejet markant fra de omkringliggende sogneråd i Vesthimmerland. Allerede i 1785 blev der indført et bystyre, der mindede om købstædernes. Herredsfogeden var udpeget som borgmester, dommer og politimester, men der blev derudover udnævnt nogle eligerede borgere, som skulle hjælpe borgmesteren.⁷ Med Løgstørs udnævnelse til købstad i 1900 fik byen et byråd, bestående af syv valgbare medlemmer (der gradvis steg til 11 medlemmer i 1921), men det var stadig den kongeligt udnævnte herredsfoged, der sad som borgmester.⁸

Løgstørs første folkevalgte borgmester blev den radikale bankdirektør Th. Wermuth, som blev valgt i januar 1915.⁹ Baggrunden for valget var, at forholdet mellem byrådet og den kongeligt udvalgte borgmester Lehmann var brudt sammen, og derfor gav Indenrigsministeriet byen lov til at vælge sin egen borgmester.¹⁰ Der var dog ikke den store begejstring i forbindelse med valget, og kun omkring 38% af vælgerne afgav deres stemme. Th. Wermuth fik 265 stemmer, og overlærer Lavendt fik 92 stemmer. Fem vittige sjæle havde stemt på den afgående, borgmester Lehmann, der

slet ikke stillede op til valget, mens lærer Munch og skomager Sund hver fik en enkelt stemme.¹¹ Wermuth viste sig at være en populær borgmester, og han sad på posten indtil 1933.

En stor forskel fra resten af Vesthimmerland var, at bystyret kontrollerede byen Løgstør. Der var ikke et stort opland, som man så i de mange sognekommuner. Hermed havde man ikke den store andel af landboerne, der overvejende stemte på partiet Venstre og havde stor indflydelse på sammensætningerne af sognerådene i resten af Vesthimmerland. Dette kan tydeligt ses på sammensætningen af byrådet i perioden fra 1900 til 1970. Første gang Venstre stillede op som selvstændig liste i Løgstør var ved byrådsvalget i 1917. Her lykkedes det at få to pladser i byrådet, og de kommende årtier lå partiet stabilt på to eller tre medlemmer. Ved valgene i 1962 og 1966 fik Venstre dog kun et medlem.

Ved byrådsvalget i 1933 fik byen sin første socialdemokratiske borgmester, da Carl Grønning kunne samle et flertal bag sig. Socialdemokratiet havde ved valgene i 1921 og 1925 opnået fire pladser ud af 11 i byrådet, men i 1929 brød skræddermester Anker Smidt Kjergaard ud af partiet og dannede en upolitisk liste kaldet Kjergaard Listen. Hermed mistede Socialdemokratiet en plads, og Kjergaard Listen fik to pladser i byrådet. Ved byrådsvalget i 1933 fik Socialdemokratiet fire pladser, og Kjergaard Listen fik atter to pladser, hvormed de to lister kunne danne flertal, og hermed tippede magtbalancen fra borgerligt til socialdemokratisk flertal. Kjergaard var igen i 1937 opstillet for Socialdemokraterne, der med seks folkevalgte havde flertallet i byrådet. Carl Grønning sad som borgmester indtil 1943, hvor den borgerlige fløj, med den konservative grosserer Th. Mikkelsen i spidsen, tog magten. Han sad kun i en periode, og ved valget i 1946 fik Carl Grønning og socialdemokraterne igen flertallet. I 1950 fik Venstre sin første borgmester, da rutebilejer Jesper Nielsen kunne danne flertal med de konservative og Borgerlisten. Dette holdt også kun en periode, hvorefter Socialdemokratiet igen fik flertallet i 1954, og lærer Vagn Bro kunne sætte sig for bordenden.

Løgstør Byråd 1958-1962 fotograferet i byrådssalen. Fra venstre ses Vagn Bro (S), kontorchef Johs. Larsen, Anker Larsen (S), Gunhilda Jørgensen (S), Julius Nielsen (S), Tage Melsen (S), August Christensen (S), G. Antonsen (C), E. Quortrup (C), Asger Andersen (Borgerlisten), A. Møller Pedersen (V) og Jesper Nielsen (V). Løgstør Lokalarkiv.

Vagn Bro og socialdemokraterne beholdt borgmesterposten helt indtil kommunalreformen i 1970. Dette gav en vis stabilitet, da byen i en længere periode havde den samme borgmester, men der var kontroverser og uenighed med oppositionen. Forholdet mellem borgmester Vagn Bro og dyrlæge Eigil Quortrup, der var valgt for de konservative, var anstrengt, og det udmøntede sig i flere ophedede ordvekslinger i byrådssalen og aviserne. Det skulle dog vise sig at være fra egne rækker, at Vagn Bro løb ind i det største stormvejr, og problemerne skabte splittelse indenfor partiet.

Borgmester Vagn Bro

Vagn Christensen blev født den 31. marts 1915 i Løgstør som søn af arbejdsmand og senere jernbanevognmand Peder Christian Christensen og hustru Kirstine Christensen. I 1937 fik han kongelig bevilling til at bruge efternavnet Bro-Christensen, men i folkemunde var han bedst kendt som Vagn Bro. Han blev uddannet lærer på Ranum Seminarium i 1936 og efter at have undervist i Brønderslev og København kom han tilbage til Løgstør Skole. I 1960 tog han orlov for at koncentrere sig om en stilling som salgschef for Fyns Sækkekompagni, og i 1962 tog han sin afsked fra Løgstør Skole.

Vagn Bro engagerede sig i byens offentlige liv og var en overgang formand for Løgstør Idrætsforening og Løgstørs Forenede Sportsklubber. Han var en af initiativtagerne til at etablere Løgstør Fjernvarmeværk i 1956, og han sad som formand helt indtil 1982. I 1959 var han med til at genoplive Løgstør Erhvervsråd, hvor han i mange år var medlem af forretningsudvalget, og dermed spillede en stor rolle for mange af erhvervsfremstødene i Løgstør. I 1962 var han også med til at etablere Løgstør Industriselskab, der fra begyndelsen drev en kyllingefarm og senere blev aktive i opførelsen af villaer med salg for øje.

Bestyrelsen for Socialdemokratiet i Løgstør fotograferet i forbindelse med partiets 50-års jubilæum i 1951. Fra venstre ses Vagn Bro, Th. Højbjerg Pedersen, Tage Melsen, Anker Larsen (formand), Carl Nielsen, Martin Knudsen og M. Nøhr. Løgstør Lokalarkiv.

I forbindelse med sin 50-års fødselsdag i 1965 fik han spørgsmålet om hvorfor han var blevet socialdemokratisk byrådsmedlem. Hertil svarede han:¹²

Hele min politiske interesse blev vakt gennem min afdøde svigerfar, borgmester Grønning, der blev den direkte årsag til, at jeg kom ind i politik, og naar jeg søgte inden for Socialdemokratiets rækker, skyldes det, at Socialdemokratiet efter min opfattelse er det parti, der har gjort mest for de mennesker, der har trængt mest til det.

Den politiske karriere begyndte med, at han i 1946 blev udpeget til ligningskommissionsmedlem og i 1950 valgt til byrådet. Allerede i sin anden periode blev han valgt til borgmester i 1954, kun 39 år gammel og dermed landets yngste borgmester.¹³ Han sad som borgmester i fire perioder, hvoraf de tre var med et socialdemokratisk flertal, men i perioden 1962-1966 med borgerlige støtter. Han var en populær borgmester, der dog også delte vandene, hvilket ses ved uoverensstemmelserne i byrådet. Ved samtlige valg i perioden 1954-1970 var han den største stemmesluger. I 1970 fik han 723 stemmer, og næstflest fik sognerådsformanden fra Ranum, Chr. J. Christensen, med 381 stemmer.

Uro i Socialdemokratiet

I 1958 kunne Vagn Bro indlede sin anden periode som borgmester i Løgstør. Ved byrådsvalget i marts måned fik han et godt valg med 318 personlige stemmer, hvilket var næsten dobbelt så mange som nummer to, Asger Andersen fra Borgerlisten, der fik 163 stemmer. Socialdemokraterne fik flertallet med seks af byrådets 11 pladser og havde derfor mulighed for også at sætte sig på de vigtigste udvalgsposter. I det civile liv var Vagn Bro som nævnt lærer ved Løgstør Skole, og den 1. maj 1958 gik skoleinspektøren på Løgstør Skole, E. Kolstrup, på pension efter 30 år på posten. Dermed skulle der findes en afløser, og Vagn Bro ansøgte om at få stillingen. Det hørte dog under skolekommissionen at bestemme hvem, der skulle indstilles til posten, og her gik indstillingen til anden side. Den 14. juni kunne Løgstør Avis fortælle at undervisningsministeren havde udnævnt viceskoleinspektør ved Alléskolen i Aalborg, Jens Hanghøj Dalsgaard, til skoleinspektør i Løgstør.¹⁴

Kort tid efter brød sagen ud i lys lue, da Løgstør Avis den 4. juli 1958 kunne bringe en artikel under overskriften ”Røre indenfor Socialdemokratisk Forening i Løgstør. Skoleinspektør-Indstillingen har bragt to socialdemokratiske Byraads- og Skolekommissionsmedlemmer i Unaade”. Heri fremgik det, at det var kommet borgmesteren for øre, at hans partifæller, formanden for skolekommissionen Gunhilda Jørgensen, og Julius Nielsen ”skulde være rejst til København og overfor Undervisningsministeren havde ytret Ønske om, at Borgmesteren Vagn Bro ikke fik Embedet som Skoleinspektør”.¹⁵ Ifølge avisen havde borgmesterens reaktion været at indkalde ”Socialdemokratisk Forening til ”Storvask”, hvorunder Eksklusion af de to genstridige Skolekommissionsmedlemmer blev overvejet”. Hverken Gunhilda Jørgensen eller Julius Nielsen mødte op til mødet, der også havde deltagelse af en af partiets tillidsmænd fra København. Resultatet blev, at der udarbejdedes en rapport til behandling på højere sted.

Forholdt disse oplysninger udtalte Gunhilda Jørgensen sig til Løgstør Avis og følgende blev refereret:¹⁶

Julius Nielsen og jeg har haft en Samtale med Undervisningsministeren, men vi har ikke overfor ham fremført nogen Kritik af Vagn Bro. Vi har derimod fremhævet, at det vilde tjene Skolen og Byen bedst, om der blev ansat en udenbys Skolemand som Leder af vor Skole. Vor Fremgangsmaade er korrekt og uangribelig.

Der har været talt meget om Skolekommissionens Indstilling. Var det ikke paa sin Plads at oplyse Borgerne om, hvorledes denne Indstilling virkelig har været?

Løgstør Byråd tager imod kong Frederik den 9. og dronning Ingrid på Løgstør Havn i 1961. Gunhilda Jørgensen ses i midten mens hun trykker hånd med kongen. Løgstør Lokalarkiv.

Jo, det behøver ikke at være nogen Hemmelighed. Vagn Bros Indstilling skete med 4 Stemmer imod og 1 for.

Hvorfor deltog De og Julius Nielsen ikke i Mødet med Partitillidsmanden fra København?

Ud fra ovennævnte Grunde, nemlig at vi finder at have handlet helt korrekt, og fordi vi ikke ønskede at blive indkaldt til en Forhandling, som var blevet gennemtvunget, blot fordi en enkelt Mand – i dette Tilfælde altsaa Borgmesteren – ikke kunde faa sin Vilje.

Til slut i artiklen blev formanden for Socialdemokratisk Forening, Niels Knudsen, spurgt ind til sagen, som han betragtede som en storm i et glas vand og afviste, at der var overvejelser om at ekskludere de to byrådsmedlemmer. Den foreløbige ende på sagen blev, dog at Gunhilda Jørgensen blev udelukket fra byrådsgruppen, mens Julius Nielsen fik lov til at fortsætte.¹⁷

Op til byrådsvalget i 1962 brød striden mellem borgmesteren og Gunhilda Jørgensen endnu en gang ud. Under overskriften ”Borgmester Vagn Bro forlader Byraadet til Foraaret” kunne den borgerlige avis, Løgstør Avis, den 16. maj 1961 bringe en artikel om uro hos socialdemokraterne. Baggrunden var generalforsamlingen i Socialdemokratisk Forening, hvor hovedpunktet på dagsordenen lød: ”Skal Fru Gunhilda Jørgensen genopstilles til det kommende Byraadsvalg efter at have været udelukket fra Byraadsgruppen i indeværende Byraadsperiode?”¹⁸ Sagen blev sendt til afstemning blandt de 75 deltagere, og Gunhilda Jørgensen fik et overvældende flertal for at stille op. Til dette meddelte Vagn Bro, at ”han ikke agtede at fortsætte som Borgmester, idet han ikke ønskede at sidde i Byraadet sammen med Fru Jørgensen.”¹⁹

Vagn Bro ændrede dog mening og valgte at stille op til kommunalvalget, og han kunne regne med opbakning fra langt den overvejende del af byrådets socialdemokratiske repræsentanter. Men også fra oppositionen var der opbakning til borgmesteren, da en ”Række Medlemmer af den borgerlige Gruppe har tilsagt Vagn Bro Støtte i en given Situation”.²⁰ Løgstør Avis kunne også berette at:²¹

Kendsgerningen er, at et Par Medlemmer af den borgerlige Gruppe ogsaa har gjort Indsigelse mod Fru Gunhilda Jørgensens Tilstedeværelse ved Byraadsmøderne, idet man »beskylder« hende for med Forsæt at gaa imod alt, hvad der forelægges i Byraadet, baade ved de aabne Møder og ved de lukkede.

Striden var dermed også en udfordring for hele byrådet, og enden på stridighederne blev, at Gunhilda Jørgensen brød med Socialdemokratiet og stiftede sin egen liste til byrådsvalget i 1962. Listen fik navnet Invalide- og Folkepensionisternes upolitiske Liste, og det lykkedes at få to byrådspladser, da Gunhilda Jørgensen fik hele 292 personlige stemmer og kunne tage den 68-årige og politisk uprøvede Karen Marie Jensen med, der selv blot fik fem personlige stemmer. Karen Marie Jensen havde ikke tidligere erfaringer med byrådsarbejde, og hun betragtede sig selv som socialdemokrat, men havde valgt at følge Gunhilda Jørgensen ind i den nye liste.²² Vagn Bro fik også stor opbakning med 412 personlige stemmer, men Socialdemokraterne måtte afgive et byrådsmedlem og havde derfor ikke mere flertallet i byrådet. Vagn Bro beholdt dog borgmesterposten ved at indgå en alliance med de to byrådsmedlemmer fra Venstre og Borgerlisten samt det ene fra de konservative. Den sidste fra de konservative, dyrlæge Eigil Quortrup, var heller ikke på god fod med borgmesteren, og han dannede med Gunhilda Jørgensen og Karen Marie Jensen oppositionen. Bemærkelsesværdigt nok dannede de otte førstnævnte en ottemandsguppe, hvilket ikke tidligere havde været set, men som meget godt opsummerer stridighederne i byrådet.

Byrådets første møde den 31. marts 1962 endte med en heftig diskussion mellem Vagn Bro på den ene side og dyrlæge Quortrup og Gunhilda Jørgensen på den anden. Essensen var Quortrups beskyldninger om, at Vagn Bro havde ladet de tre borgerlige få medindflydelse for til gengæld at få mere i borgmesterløn. Vagn Bro kaldte beskyldningerne for injurierende og afviste, at lønnen havde spillet nogen rolle. Dette fik Gunhilda Jørgensen til at udtale:²³

Man kan formentlig paa Grundlag af de faldne Udtalelser ikke forvente, at Vagn Bro vil ansøge om højere Løn.

Vagn Bro: Jeg har intet som helst nævnt noget om, at jeg ikke ønskede mere i Løn – tværtimod har jeg bebudet en Ansøgning herom, men det har intet som helst med Udvalgenes Sammensætning at gøre. Gunhilda Jørgensen: Der har været handlet og kregjet saa meget i denne Sag, at intet lyder urimeligt. Og nogen maa jo lyve i de fremsatte Udtalelser.

Vagn Bro: Polemik de borgerlige imellem vedrører ikke mig i denne Sag.

*Dyrlægekontrol på Løgstør
Andelsslagteri. Nummer to fra
højre er dyrlæge Eigil Quortrup.
Løgstør Lokalkiv.*

Herefter sluttede byrådsmødet, men man kan roligt sige, at fronterne var trukket op til den kommende byrådsperiode. Ved byrådsvalget i 1966 var tilstandene tilbage ved normalen, da Socialdemokraterne fik generobret flertallet med seks pladser i byrådet, mens de konservative fik to og Venstre, Borgerlisten og Samlingslisten (Gunhilda Jørgensens liste) hver fik en plads. Endnu en gang trak Gunhilda Jørgensen en lille overskrift, da hun til byrådsmødet i juni meddelte, at hun ikke ønskede at tiltræde de udvalgsposter, hun var blevet tildelt. Hun havde ikke deltaget i byrådsmødet den 31. marts 1966, hvor borgmesteren blev valgt og udvalgsposterne tildelt. Der var en socialdemokratisk gruppe på seks medlemmer og en borgerlig gruppe på fire medlemmer, hvilket betød at Gunhilda Jørgensen stod alene. Hun havde dog fået en plads i Børneværnsudvalget og udvalget for faste ejendomme, der begge blev udvidet med to pladser, samt til bestyrelsen for stiftelsen Fischersminde. Dette var sket på foranledning af den socialdemokratiske gruppe, men de havde tilsyneladende sørget for at bevare kontrollen med udvalgene ved at få en ekstra socialdemokrat valgt til begge udvalg.²⁴ På mødet i juni 1966 blev Gunhilda Jørgensens meddelelse om, at hun ikke ønskede at tiltræde de udvalgsposter, hun var blevet tildelt, accepteret af byrådet. Den konservative redaktør S.E. Jensen forespurgte om hvad skulle ske med de udvalg, der var udvidet for at skaffe socialdemokratisk flertal. Hertil ”oplyste borgmesteren, at disse vil blive ført tilbage til deres oprindelige størrelse.”²⁵

Ved byrådsvalget i 1970 skete der store forandringer med byrådet, da Løgstør blev sammenlagt med de seks sognekommuner: Aggersborg, Kornum-Løgsted, Næsborg-Skarpsalling-Oudrup, Overlade, Ranum-Malle og Vilsted-Vindblæs. Opstillingslisten var præget af ”sognerådspolitik” og ikke mindre end 11 lister skulle dele de nu 19 pladser i byrådet. De to socialdemokratiske lister fik syv pladser, og det var svært at finde den rigtige kandidat, der kunne samle et flertal. Vagn Bro var i spil i et stykke tid, men til slut var det venstremanden Henrik Worm Nielsen, der blev den første borgmester i Løgstør storkommune.

Byrådets arbejde

Det politiske arbejde i Løgstør Byråd var fra 1954 til 1970 præget af det socialdemokratiske flertal med borgmester Vagn Bro i spidsen. Det gav gode betingelser for at føre de socialdemokratiske ideer og planer ud i livet, men det skete i samarbejde med flere af de øvrige partier.

I hver valgperiode blev der udnævnt en 1. og 2. viceborgmester, hvor flertallet valgte 1. viceborgmesteren og mindretalsgruppen valgte 2. viceborgmester. Socialdemokraten Anker Larsen sad som 1. viceborgmester fra 1954 til 1970, mens 2. viceborgmesteren fra 1954-1962 var venstremanden Jesper Nielsen, og fra 1962 til 1970 O.H. Jeppesen, der ligeledes var fra Venstre. Hertil kom valg af medlemmer til kommunens mange udvalg, der havde repræsentanter fra både flertallets og mindretallets grupper. De vigtigste udvalg, så som socialudvalget, teknisk udvalg, skoleudvalget med flere, havde et flertal fra den socialdemokratiske liste, hvilket sikrede, at den socialdemokratiske politik kunne føres igennem.

Det klart vigtigste udvalg var Kasse- og Regnskabsudvalget, der blandt andet stod for at udarbejde det årlige budget, som blev præsenteret for byrådet, og som ofte var genstand for heftige diskussioner. Især når skatteprocenten måtte sættes op. Borgmesteren var fast medlem af udvalget, og hver gruppe udpegede et medlem. I perioderne 1954-1958, 1958-1962 og 1966-1970 havde socialdemokraterne to medlemmer af udvalget, og Venstre havde et medlem. I perioden 1962-1966 bestod sammensætningen af Vagn Bro, O.H. Jeppesen fra Venstre og Eigil Quortrup fra de konservative, hvilket gav anledning til mere samarbejde mellem socialdemokraterne og deres støtter.

Løgstør Gasværk med Frederik den 7.'s Kanal til højre i 1935. Løgstør Lokalarkiv.

Gas og fjernvarme

Byrådet stod over for flere store opgaver i slutningen af 1950'erne og begyndelsen af 1960'erne. En af de meget presserende udfordringer var byens gasværk, Løgstør Gasværk, der var et kommunalt drevet gasværk. Det var etableret i 1902 som et kommunalt kulgasværk, der producerede den såkaldte bygas. Bygassen blev produceret ved, at kul blev opvarmet til 1.000-1.100 grader i lukkede retorter, hvorved gassen udskiltes og ved efterbehandling kunne gøres klar til at blive sendt ud i ledningsnettet til forbrugerne. Biprodukterne var koks og tjære, der gav en ekstra indtægt, og som i høj grad var med til at gøre gasværkerne rentable.²⁶

I begyndelsen af 1950'erne gennemgik gasværket en udvidelse og modernisering, og ved 50-års jubilæet i 1952 kunne Løgstør Avis give følgende beskrivelse af værket:²⁷

Værkets Kapacitet er nu saa stort, at man selv langt ud i Fremtiden vil være i Stand til at dække Efterspørgslen, og saavel Bygninger som Maskiner er af en saadan Beskaffenhed, at Løgstør i Jubilæumsaaret kan glæde sig over et tidssvarende, fuldt moderne Gasværk.

Efter jubilæumsåret skulle der dog kun gå fem år, inden de første meldinger om at stoppe for produktionen af bygas dukkede op. En af grundene hertil var det svigtende salg af biproduktet koks, og Aalborg Stiftstidende kunne berette følgende i 1957: ”Det øjeblikkelige kokslager anslåes til nogle tusinde hektoliter, og det vokser dag for dag, eftersom afsætningen er for ringe. Årsagen til, at koksene ikke kan sælges, er i første omgang, at mange har fået fjernvarme eller oliefyf.”²⁸

Der var også andre hensyn, der skulle tages, blandt andet vedrørende de kommunalt ansatte arbejdere, som kommunen i tilfælde af en nedlæggelse skulle finde nyt arbejde til. Beslutningen om at nedlægge gasværket blev diskuteret på flere byrådsmøder i løbet af 1958, hvor også en ny ovn blev afbestilt. På et ekstraordinært byrådsmøde den 4. august 1958 blev et cirkulære til forbrugerne godkendt, som også blev bragt i Løgstør Avis med meddelelse om, at driften stoppede den 1. december 1958. I cirkulæret stod blandt andet:²⁹

Løgstør Byraad har i Aftes vedtaget, at Løgstør Gasværk indstiller Driften den 1. December d. A., i hvilken Anledning de tilsluttede Gasforbrugere enten kan gaa over til at anvende Flaskegas eller Elektricitet til Kogebrug. I den Anledning vil Byraadet anbefale de af Forbrugerne, som vælger at gaa over til Flaskegas, at købe et af Fabrikaterne: Nordisk Flaskegas eller Dalsø Flaskegas, som begge har Filialer i Byen. Aarsagen til Kommunens Anbefaling af disse to Firmaer er, at de hver især har garanteret, at de for hver 225 Stk. Anlæg, der sælges i Løgstør, vil antage 1 Mand udpeget af Byraadet, hvilket direkte betyder en mindre Skatteudskrivning, idet Kommunen derved fritages for nogle af de Forpligtelser, der vil opstaa ved Nedlæggelse af Gasværket.

Det var med lokalhistorikeren N.H. Lindhards ord ”signalet til alle tiders gaskrig i Løgstør”³⁰, hvor også andre flaskegasfirmaer ville have del i markedet. Allerede samme dag som meddelelsen blev trykt i avisen, var der fire reklamer for flaskegas og flaskegasanlæg, hvilket fortsatte de følgende uger.

Nedlæggelsen af gasværket skabte også økonomiske udfordringer for kommunen. I regnskabsåret 1958-1959 kunne kommunen notere sig for et samlet underskud på 12.800 kr., der var opstået på grund af afviklingen af gasværket samt de faldende priser på koks. Selve gasværket gav et underskud på 131.090 kr., hvilket var 98.443 kr. mere end budgetteret.³¹ Efter at meddelelsen om nedlukningen var blevet sendt ud, havde flere og flere af gasværkets forbrugere fundet andre forsyningsmuligheder, og gasværksbestyrer Kai Thorsen opsummerede situationen på følgende måde:³²

Gasværkets Udgifter faldt ikke tilsvarende, og man var nødsaget til at holde Gasværket i Drift til 1. December, skønt Forbruget var omtrent svundet helt bort. Tabet i Ledningerne, der normalt var ca. 12.5 pCt., blev ved det mindre Forbrug procentvis større, da Trykket skulde holdes paa samtlige Ledninger, og var saaledes de sidste Maaneder helt op til 85 pCt.

Hermed sluttede gasværkets drift i Løgstør, men Løgstør Fjernvarmeværk og flaskegaselskaberne stod klar til at overtage kunderne, og især fjernvarmen kom til at spille en stor rolle. Fjernvarmeværket var blevet en realitet ved en stiftende generalforsamling på Mikkelsens Hotel den 19. juni 1956. I modsætning til det kommunale gasværk blev fjernvarmeværket et privat initiativ, hvor brugerne selv var ejere af selskabet. De tre initiativtagere, rutebilejer og tidligere borgmester Jesper Nielsen, bankkasserer Ove Jeppesen og borgmester Vagn Bro, blev valgt til bestyrelsen for fjernvarmeværket, der på dette tidspunkt havde tegnet ca. 20 forbrugere, hvoraf en del var kommunale bygninger. Allerede to år efter etableringen var det nødvendigt at opføre en ny kedelcentral på en grund i Østergade, og udbredelsen af fjernvarmen gik hurtigt. I 1959 nåede man op på ca. otte kilometer ledningsnet, og året efter var der 208 forbrugere, hvilket svarede til ca. 550 lejligheder, koblet på fjernvarmen. Fjernvarmen bredte sig op ad bakken mod syd, og da varmeværket skulle udvides blev det besluttet at opføre en ny kedelcentral på Tværvej i stedet for at udbygge centralen i Østergade. I 1966 kunne Vagn Bro meddele på generalforsamlingen, at der nu var 12,5 km. hovedledning, og at der var tilsluttet ca. 900 lejligheder.³³

Løgstør Kommune havde dermed fået et velfungerende alternativ til det kommunale gasværk, og man slap for besværet med at drive forsyningsvirksomhed. Helt fri for indflydelse blev byrådspolitikerne dog ikke, da kommunen gang på gang stillede kommunegarantier for fjernvarmeværkets lån i forbindelse med de mange udvidelser. Der blev også stillet kommunegarantier for enkeltpersoner, der kunne få lån i forbindelse med tilslutning til fjernvarmen. Borgmester Vagn Bro sad som formand indtil 1982, hvor han måtte gå af på grund af sygdom. Han blev afløst af sønnen Uffe Bro, der hermed kunne fortsætte familiens engagement i fjernvarmen.

*Løgstør Sygehus
fotograferet i 1945 med
Røde Kors symbolet
malet på tagene. Løgstør
Lokalarkiv.*

Løgstør Sygehus

En anden presserende opgave for byrådet var kampen for Løgstør Sygehus' fortsatte drift. Sygehuset var blevet etableret i 1894 og var sammen med Farsø Sygehus de to lokale sygehuse i Vesthimmerland. Sygehuse hørte under Aalborg Amtsråd, men Løgstør Kommune var med til at finansiere Løgstør Sygehus med omkring 1/6 af udgifterne. På et ekstraordinært byrådsmøde den 31. maj 1957 blev der nedsat et tremandsudvalg bestående af borgmester Vagn Bro, redaktør Anker Larsen (socialdemokratiet) og bankdirektør S.A. Jørgensen (Venstre), der skulle forhandle med Amtsrådet om en udvidelse af sygehuset.³⁴ Byrådet begyndte også at se på mulighederne for at købe jord ved siden af sygehuset til udvidelsen, og man tilbød endda at betale 1/3 af udgifterne og driften i stedet for de normale 1/6.³⁵

Forhandlingerne var ikke succesfulde, og i januar 1961 fremsendte byrådet et forslag om at bygge nye sygehuse i både Farsø og Løgstør til Aalborg Amtsråd. Begrundelsen for forslaget var ifølge Løgstør Avis:³⁶

Bag Løgstør Byraadsplan ligger et Ønske om at sikre sig, at der ikke i Farsø bygges et saa stort Sygehus, at Myndighederne om nogle faa Aar føler sig fristet til at nedlægge Løgstør Sygehus, fordi Sygehuset i Farsø er blevet saa stort, at der ikke er Patienter nok ogsaa til et moderne Sygehus i Løgstør.

Byrådet forsøgte også at arrangere et møde med Strandby-Farsø sogneråd om sygehusudfordringerne og mulighederne for at finde fælles fodslag, men Vagn Bro kunne på byrådsmøde den 23. marts 1961 oplyse, at sognerådet ikke var interesseret i at mødes med byrådet.³⁷ På samme måde som Løgstør kæmpede for sygehuset, gjorde Farsø det samme, og man har nok vurderet i Farsø, at man havde de bedste kort på hånden. Det skulle det afgørende møde i Aalborg Amtsråd også vise var tilfældet.

Den 18. april 1961 afholdt Aalborg Amtsråd et ekstraordinært møde, hvor planlægningsudvalgets indstilling om at bygge et nyt stort sygehus med 120 sengepladser i Farsø,

Optog mod nedlukningen af Løgstør Sygehus i 1961. Løgstør Lokalarkiv.

blev vedtaget. Det er en dato, der står lysende klart for mange løgstørianere, der levede på dette tidspunkt. Dette skyldes den store protestdemonstration, der blev sendt fra Løgstør, og som efterlod byen nærmest mennesketom. Man mener, at op mod 5.000 mennesker fra Løgstør og opland deltog, hvilket var meget imponerende når man tænker på, at der i 1960 var 3.435 indbyggere i Løgstør. Til transporten blev brugt 30 busser og over 500 personvogne.³⁸ Virksomheder og forretninger holdt lukket, og man måtte have politiet til at patruljere i byens gader for at forhindre uvedkommende i at udnytte den mennesketomme by.

Desværre var det for sent, og beslutningen var taget. Sygehuset fortsatte driften under overvågning og med bistand fra læger i Farsø. I 1971 førte en sygemelding hos en narkosesygeplejerske og efterfølgende vanskeligheder ved genbesættelse af stillingen til, at den kirurgiske virksomhed blev indstillet. Den 1. juni 1971 var det slut med akutbehandling på sygehuset, og overlæge P.K. Søgaard blev flyttet til Hobro. Herefter fungerede sygehuset som efterbehandlingssygehus for Farsø indtil 1990, hvor det blev endegyldigt lukket.³⁹

Gymnasium i Løgstør?

Den 27. januar 1959 blev der afholdt et ekstraordinært byrådsmøde i administrationsbygningen i Løgstør. Blandt de behandlede sager var en henvendelse fra et gymnasieudvalg nedsat af Løgstør

Rotary Klub, der ønskede repræsentanter fra byrådet i udvalget. Borgmester Vagn Bro blev valgt sammen med dyrlæge Quortrup fra den borgerlige gruppe. Allerede to dage senere var Vagn Bro, Quortrup og Asger Andersen i København, hvor de førte forhandlinger med undervisningsministeren Jørgen Jørgensen og herefter med formanden for Gymnasieudvalget, kontorchef fru E. Thorkild Hansen, om mulighederne for at få et gymnasium oprettet i Løgstør eller Ranum. Der blev lyttet til udvalgets argumenter, og ministeren lovede, at planen ville indgå i de øvrige gymnasieovervejelser.⁴⁰

Årsagen til dette hastværk med udpegning af byrådsmedlemmer til gymnasieudvalget med efterfølgende foretræde for undervisningsministeren kan findes i Løgstør Avis, der den 26. januar bragte en artikel med overskrifterne ”Gymnasieudvalget i Aars til Forhandling i Undervisningsministeriet. Stiftamtmand Lorch Madsen, som deltog i Mødet, erklærer, at Aars’ Argumenter lyder uhyre tiltalende”. Mødet fandt sted den 23. januar 1959, hvor en delegation fra Aars sammen med repræsentanter ”for alle de Landsdele, hvorfra der lyder Krav om Opførelse af Gymnasier”, havde møde med formanden for gymnasieudvalget, Fru Hansen. Avisen kunne berette at ”Som vægtigste Motiv fremførte Aars-Delegationens Talsmand, at et Gymnasium i Aars vilde faa et naturligt Opland med en Befolkning paa mellem 56.000 og 57.000”. Fru Thorkild Hansen ventedes at give sin indstilling om placeringsspørgsmålet videre til undervisningsministeren i den allernærmeste fremtid. Spørgsmålet om placering af et gymnasium i Løgstør eller Ranum blev ikke berørt under forhandlingerne.⁴¹

Hermed ser det ud til, at Aars allerede havde fået et afgørende forspring i forhold til at få et gymnasium til byen. Byrådet i Løgstør handlede dog hurtigt, og afholdt et ekstraordinært byrådsmøde dagen efter, at artiklen blev bragt, og den 29. januar 1959 var de i København, hvor de havde foretræde for de samme personer, som havde taget imod delegationen fra Aars. Forhandlingsprotokollerne for Aars Sogneråd viser, at man den 10. december 1958 havde nedsat et gymnasieudvalg, der tog til København og forhandlede med undervisningsministeren. Initiativtageren til udvalget var sognerådsformand Holger Mikkelsen, som også stod i spidsen for forhandlingerne med undervisningsministeriet.⁴²

Sagen blev relativt hurtigt afgjort, og i juli måned 1959 kom svaret fra Undervisningsministeriet om, at der skulle oprettes gymnasier i Aars og Hobro, og dermed virkede det tvivlsomt, at der kunne blive plads til et i Løgstør. Spørgsmålet er derfor, hvorfor Løgstør blev fravalgt til fordel for Aars? En af grundene kan nok findes i Aars’ by placering midt i Vesthimmerland med omkring 55.000 indbyggere indenfor en radius på 25 kilometer, hvorimod Løgstørs placering med vand mod nord og vest har gjort oplandet noget mindre. En anden årsag er, at Aars delegationen ser ud til at have været bedre forberedt. Ved afslaget i juli måned skriver Løgstør Avis i hvert fald:⁴³

Løgstør-Udvalget har ikke udarbejdet noget egentlig Skitseprojekt til et Gymnasium, men man regner skønsomt med, at det i givet Fald vil koste mellem 3 og 5 Mill. Kr. Løgstør vil næppe alene kunne rejse et saa dyrt Gymnasium, og derfor er det ønskeligt, om Byen kan faa et Statsgymnasium.

Aars kommune havde fået udarbejdet et skitseforslag hos arkitekt Henning Jørgensen, som var med til at overbevise udvalget om, at det kunne gøres for 3 millioner kr. Netop udgifterne til opførelsen af et gymnasium har formentlig også spillet ind på beslutningen. Løgstør gik efter et statsfinansieret gymnasium, mens Aars gik efter et kommunalt gymnasium, hvor kommunen selv skulle betale en stor del af udgifterne. Man havde allerede en passende grund til rådighed, da man i 1958 havde opkøbt præstegården med landbrugsjorden. Hertil kom at kommunen i budgettet for 1959 havde afsat 150.000 kr. til byggeriet, som var budgetteret til 3 millioner i alt.⁴⁴

Fra gymnasieudvalget i Løgstør havde der også været talt om, at et gymnasium kunne blive placeret i Ranum. Baggrunden for denne ide var, at der havde være ”Røster fremme om, at Statseminariet i Ranum skulle flyttes til Aalborg”.⁴⁵ Denne ide faldt til jorden, da Undervisningsministeriet gav besked til sognerådet i Ranum-Malle om, at seminariet skulle forblive i Ranum og tilmed udbygges, hvorved de eksisterende bygninger ikke kunne bruges til et nyt gymnasium.

Ideen om et gymnasium i Løgstør fortsatte i en årrække, og byrådet havde kontakt med omkringliggende kommuner. På byrådsmødet den 16. november 1961 kunne Fjerritslev Kommune meddele, ”at den senere melder tilbage vedrørende oprettelse af Gymnasium i Løgstør”. På samme byrådsmøde i forbindelse med behandlingen af regnskabet for 1960-1961 blev der oprettet en post til gymnasie og administrationsbyggeri.⁴⁶ Der var forskellige opfattelser i byrådet om, hvad der var vigtigst. Borgmester Vagn Bro mente, at kommunen både havde brug for et gymnasium men også en ny administrationsbygning, da den gamle var blevet for lille. Han udtalte at ”saa vil det have ikke saa lidt Betydning for Byen, om den fik et nyt Ansigt ogsaa paa dette Punkt. Med Henlæggelsen til Fordel for en Administrationsbygning har vi bevist, at vi gør noget for Sagen”. Hertil replicerede Eigil Quortrup: ”Det Ansigt, Borgmesteren taler om, bliver sikkert løftet paa en bedre Maade ved et nyt Gymnasium end ved en ny Administrationsbygning. Jeg mener ikke, vi har Raad til en ny Administrationsbygning”. Borgmester Vagn Bro sluttede debatten: ”Jeg mener ikke, vi har Raad til at lade være!”⁴⁷ Enden på diskussionen blev, at der blev oprettet én regnskabspost til opførelsen af et gymnasium eller en administrationsbygning, og så måtte man se, hvad der kunne realiseres først.

I 1962 blev der igen valgt medlemmer til gymnasieudvalget, men herefter optræder hverken udvalget eller tanker om et nyt gymnasium længere i byrådets forhandlingsprotokoller, indtil kommunalreformen den 1. april 1970. Enden på sagen blev, at det i 1978 blev besluttet i Nordjyllands Amtsråd, at der skulle oprettes et gymnasium i Fjerritslev, som kunne tage imod de første elever efter sommerferien i 1979. Hermed slukkedes Løgstørs drømme om et gymnasium, og eleverne fra byen kunne vælge at tage til enten Aars eller Fjerritslev som de nærmeste gymnasier.

Erhvervsudvikling

Løgstør var i 1950'erne ramt af høj arbejdsløshed, og dette ramte især de ufaglærte arbejdsmænd. Fra statens side forsøgte man at afhjælpe dette ved at støtte kommunale beskæftigelsesarbejder, og byrådet satte i 1957 gang i et sådan i forbindelse med renovering af det gamle stadion i byen.⁴⁸ I sommeren 1959 blev det besluttet at ”lade gade- og vejudvalget forsøge at få beskæftigelsesarbejdet på Højbovej m.fl. sat i gang snarest muligt, da der for tiden er en del arbejdsløse arbejdsmænd”.⁴⁹ På denne måde forsøgte man fra byrådets side at afhjælpe noget af arbejdsløsheden i byen, men man vidste godt, at der på sigt skulle gøres mere.

Et af initiativerne kom i sommeren 1957, hvor bankdirektør S. Jørgensen på den borgerlige gruppes vegne foreslog at oprette et erhvervsudvalg, hvis ”Opgave skal være at skaffe nye Virksomheder til Byen og dermed øget Beskæftigelse”.⁵⁰ Anker Larsen udtalte, at han ikke kunne se, at den socialdemokratiske gruppe kunne have noget imod forslaget, men at det var hans opfattelse ”at det samlede Byraad hidtil havde øvet de samme Funktioner, som det foreslaede Udvalg skulde paatage sig”.⁵¹ Vagn Bro fandt også at forslaget var en udmærket ide, og han foreslog at man i det lukkede møde udpegede medlemmer til udvalget. Byrådets forhandlingsprotokol viser, at man enedes om at nedsætte et tremandsudvalg, og begge grupper skulle vende tilbage med navne indenfor otte dage.⁵² Udvalget nævnes ikke efterfølgende i forhandlingsprotokollerne, så det er tvivlsomt, at der overhovedet blev udnævnt medlemmer til det.

Ideen var dog ikke død og begravet. I begyndelsen af 1960 var der kræfter i gang med at oprette et nyt erhvervsråd til erstatning for et tidligere, der var løbet ud i sandet i løbet af 1950'erne. Kickstarten til den endelige etablering var borgmester Vagn Bros arbejde med at få en skotøjsfabrik til byen i foråret 1960. Han havde erfaret, at en københavnsk driftsleder, Henry Jensen, havde ambitioner om at begynde en selvstændig produktion af sko, og Vagn Bro inviterede ham til Løgstør og fortalte om mulighederne. Henry Jensens interesse blev hurtigt vakt, og borgmesteren hjalp derefter med at bane vejen, blandt andet ved at kommunen købte Otto Mørchs store snedker- og tømrværksted ved Markedspladsen, der var blevet for småt for denne produktion, men som passede fint til skotøjsproduktion. Erhvervsrådets initiativtagere trådte med det samme til og garanterede for et lån i banken, der sikrede den nye fabrik, der fik navnet Løgstør Skotøjsfabrik.⁵³

Løgstør Erhvervsråd og Jermo

Erhvervsrådet i Løgstør kunne den 15. juni 1960 afholde det konstituerende møde på Hotel Du Nord. Rådet blev etableret med følgende formål:

Erhvervsraadet's Formaal er at yde Støtte og/eller Vejledning med Henblik paa Opgaver, der tager Sigte paa Ophjælpning af Løgstørs Næringsliv og Beskæftigelse, herunder Oprettelsen af en Investeringsfond.

Erhvervsrådet bestod af et repræsentantskab på 25 medlemmer, der blev udpeget med to repræsentanter fra Løgstør Handelsstandsforening, Løgstør Håndværkerforening, Arbejdernes Fællesorganisation, Løgstør Byråd, Løgstør Turistforening og Løgstør Husmoderforening. Hertil kom en repræsentant fra hvert af pengeinstitutterne i byen, Andelsbanken, Diskontobanken, Landbosparekassen, Banken for Løgstør og Omegn og Løgstør Bys og Omegns Sparekasse samt stadsingeniøren og syv enkeltpersoner udpeget på bredt grundlag blandt byens borgere.⁵⁴

Der blev nedsat et forretningsudvalg på fem personer, der kom til at bestå af ekviperingshandler A.P. Henriksen (formand), redaktør Svend Ejnar Jensen (sekretær), borgmester Vagn Bro, savskærer Niels Christensen og arkitekt B. Gadegaard (kasserer).

Løgstør Erhvervsråd fik en meget stor rolle i forbindelse med erhvervsudviklingen i Løgstør i 1960'erne, da mange af initiativerne kom fra erhvervsrådet, som byrådet herefter kunne bakke op om. Byrådet havde også hånd i hanke med erhvervsrådet, da Vagn Bro gennem hele årtiet sad med i forretningsudvalget, og dermed var velinformeret om, hvad der rørte sig.

Oprettelsen af Løgstør Erhvervsråd gav næsten med det samme pote, da endnu en skofabrikant fik øjnene op for Løgstør. Erhvervsrådet og borgmesterkontoret havde igangsat en kampagne, der blandt andet slog på, at virksomheder, der benyttede ufaglært arbejdskraft, ikke kom til at gå forgæves i Løgstør. Dette reagerede skotøjsfabrikanten Børge Dencker-Eilert fra København på. Han flyttede hele sin skotøjsfabrik, Jermo, til Løgstør i januar 1961, hvor han overtog det gamle gasværks bygninger. Han oplevede med det samme, at der var rigeligt med arbejdskraft, da omstående avisannonce den 5. januar 1961 på én dag gav ca. 50 ansøgere til 21 stillinger.⁵⁵

I forbindelse med fabrikantens 50-års fødselsdag i november 1961 bragte Løgstør Avis en status på det første år i Løgstør:⁵⁶

Dencker-Eilert, der er Københavner, flyttede i Slutningen af 1960 sin Skotøjsfabrik til Løgstør, efter at han havde forhandlet med Erhvervsraadet om Grund og Bygninger. At han netop blev interesseret i Løgstør skyldes simpelthen en Fjernsynsudsendelse fra disse Kanter, og da Driftsomkostninger med mere blev større og større i København samtidig med, at det var saa godt som umuligt at foretage Udvidelse af den derværende Fabrik, flyttede Dencker-Eilert hele Fabrikken til Løgstør. Godt to

5. Januar.

Saa er det ved at ske!

Ombygningen af gasværket er ved at være en realitet, og derfor er vi begyndt at se os om efter arbejdskraft.

Damer med kendskab til syning
I første omgang søger vi:

- Damer med kendskab til syning,**
- unge piger til monteringsafdelingen, 14-16 år,**
- arbejdsdrengene til monteringsafdelingen, 14-16 år,**
- og enkelte voksne damer til finishafdelingen m. v.**

Der vil forekomme med og vi garanterer

Der bliver ikke tale om nogen læretid. Arbejdet er nemt at blive fortrolig med, og vi garanterer gode arbejdsforhold.

Kig ned til os og lad os tale om tingene.

JERMO SKO JERMO SKO

Saa er det ved at ske! Avisannoncen fra 5. januar 1961, hvor skotøjsfabrikken søgte medarbejdere.

Maaneder efter, at han havde set Fjernsynsudsendelsen, var han i Gang paa Fabrikken i Gasværksbygningerne. Der var selvfølgelig et Minus ved Flytningen. Hvorledes vilde det gaa med alle de københavnske og sjællandske Kunder? Vilde de falde fra? Det blev taget med i Overvejelserne før Flytningen. Men bagefter viser det sig, at ikke een eneste Kunde er faldet fra, og Dencker-Eilert har forstaaet til Fulde at udnytte det jyske Marked, som han ikke før havde været i nærmere Kontakt med.

Den 22. Januar i Aar leveredes det første Par Hjemmesko fra Fabrikken, og naar Aaret er omme, vil der være leveret mere end 180.000 Par, en Forøgelse paa 50 pCt. i Forhold til Aaret før. Men selv med den enorme Produktion af Hjemmesko er man bagefter med Ordreerne. Det meste af Dencker-Eilerts Tid gaar i disse Dage med at berolige utaalmodige Kunder. Pladsmangelen gør sig for Tiden gældende paa Fabrikken, men der er Mulighed for Udvidelser og dermed ogsaa for en Forøgelse af Produktionen — hvilket utvivlsomt vil ske.

Kort tid kom meddelelsen om, at Egnsudviklingsrådet havde bevilget et lån til Dencker-Eilert på 160.000 kr. der skulle bruges til en udvidelse af fabrikken med mere lagerplads, så der i hovedbygningen kunne frigøres mere plads til arbejdspladser.⁵⁷ Udvidelsen på 300 m² kunne tages i brug i sommeren 1962.

Skofabrikken Jermo blev en stor arbejdsplads i Løgstør som gennem 1960'erne beskæftigede op mod 100 medarbejdere. Indehaverens ambitioner og visioner var store, og han opkøbte og overtog andre virksomheder, og flyttede produktionen til Løgstør. Det drejede sig om en københavnsk fabrik, der producerede kamelhårssko, som blev flyttet til Løgstør i efteråret 1962⁵⁸ og en urremmefabrik fra Hobro, der blev opkøbt i foråret 1963.⁵⁹ Dette affødte mangel på plads, og i juli 1963 opkøbte Jermo Dansk Andels Ægeksports bygninger på Markedspladsen, hvor de nye virksomheder kunne flytte ind, og der blev frigivet plads i det gamle gasværk til hjemmeskoproduktionen.

Direktør Børge Dencker-Eilert i produktionen hvor hjemmeskoene blev lavet i 1961. Løgstør Lokalarliv.

Produktionen blev forøget, og i 1963 blev der på Jermo produceret 371.000 par hjemmesko, hvilket svarede til 33% af hele produktionen i Danmark. Det samme var tilfældet i 1964, hvor produktionen var øget til 532.000 par sko, hvoraf en tredjedel gik til eksport til Norge og Sverige. En af de store udfordringer var, at hjemmesko var en sæsonvare, der havde sin højsæson i efteråret og vinteren. Dette medførte at medarbejderstaben måtte tilpasses udenfor sæsonen, og Dencker-Eilert måtte holde nøje øje med produktionen. I 1965-1966 var det ved at gå galt, da varelageret var blevet for stort og købekraften hos kunderne mindre end hidtil. I november 1966 måtte direktøren gå ud i pressen for at afvise rygter om, at fabrikken var ved at lukke, da der var blevet opsagt en række medarbejdere. Begrundelsen herfor var ifølge ham, at ”skotøjsbranchen er inde i en meget alvorlig krise for tiden, dels forårsaget af, at eksporten næsten er gaaet istaa og dels og ikke mindst, fordi der bliver importeret i læssevis af sko, og det har medført en lukning af mange fabrikker.”⁶⁰

Dencker-Eilert forsikrede, at der også i 1967 ville blive produceret hjemmesko i Løgstør, hvilket viste sig at holde stik. Produktionen blev opretholdt i Løgstør indtil 1974, hvor virksomheden blev overtaget af virksomhedens værkfører Axel Christensen, der flyttede den til Skarp-Salling.

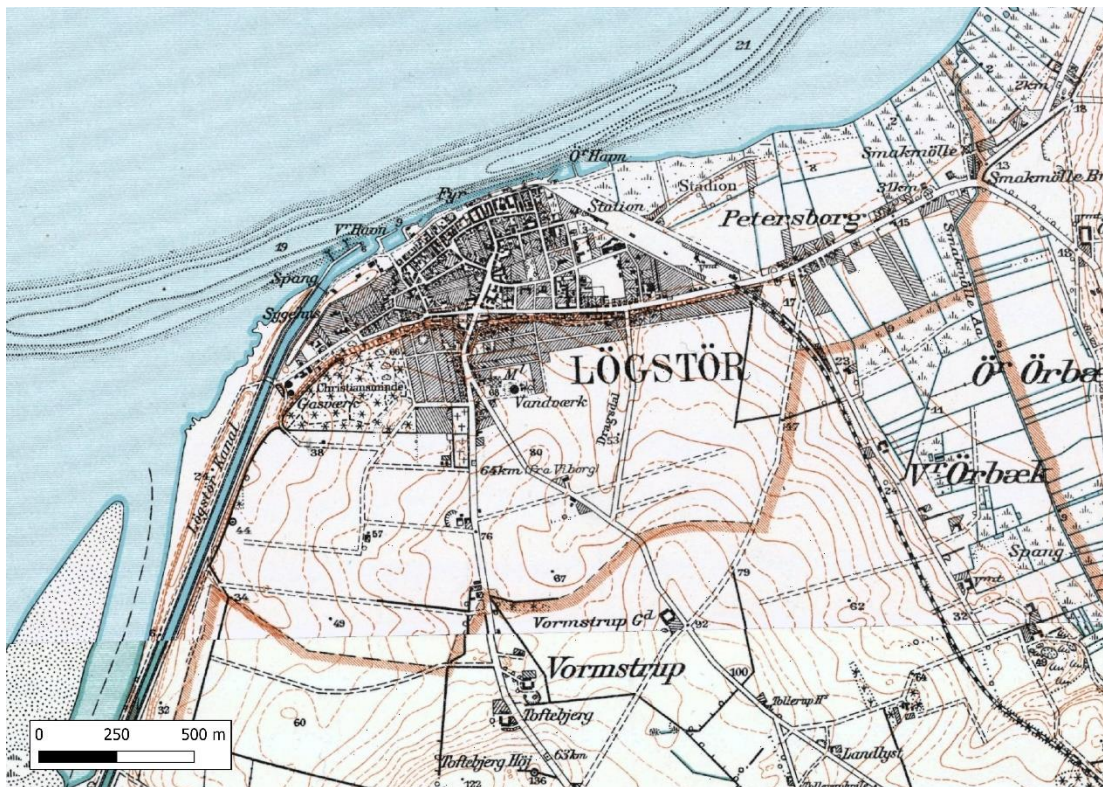
Byudvikling øst for Dragsdalvej og Løgstør Skjortefabrik

I foråret 1960 var der gang i mange vigtige initiativer, der de kommende år skulle definere industriudviklingen i Løgstør. Udover etableringen af Løgstør Erhvervsråd og tilgangen af Løgstør Skotøjsfabrik og lidt senere Jermo, foretog Løgstør Kommune også et stort opkøb af landbrugsjord, der de kommende år gav mulighed for udvidelse af byen mod sydøst.

På byrådsmødet den 24. marts 1960 gav byrådet gade- og vejudvalget mandat til at optage forhandlinger med vognmændene Carl E. Nielsen og Sønner om opkøb af deres landbrugsarealer øst for Dragsdalvej. Forhandlingerne gik hurtigt, og allerede på det næste byrådsmøde den 21. april 1960 var forhandlingerne afsluttet, og man afventede blot Landbrugsministeriets tilladelse til, at landbrugsjorden kunne anvendes til byudvikling. Prisen for de 36.000 m² blev fastsat til 75 øre pr. m², hvilket gav en pris på 27.000 kr.⁶¹

I første omgang skulle de nye arealer byggemodnes, og det var planen, at der skulle opføres en række parcelhuse på arealerne. Der skulle dog gå yderligere to år med planlægning, men på et ekstraordinært byrådsmøde den 28. maj 1962 kom der for alvor skred i sagerne. For det første blev det besluttet, at det store område skulle deles i to halvdele og adskilles af en forbindelsesvej, Danmarksvej. Den vestlige halvdel var forbeholdt parcelhuse og beboelse, men den østlige halvdel skulle huse et nyt industriområde. Hele området skulle byggemodnes, hvilket blev anslået til at løbe op i 451.000 kr., og udgjorde kommunens største byggemodningsprojekt til dato. Borgmester Vagn Bro pointerede, at det var vigtigt ”at komme i Gang med Projektet saa hurtigt som muligt, for at Løgstør ikke skulde standse i Udviklingen”.⁶²

Hastværket med indkaldelse til det ekstraordinære byrådsmøde skyldes, at kommunen stod med en mulighed for at få egnsudviklingsstøtte til en ny industrivirksomhed til byen, da skjortefabrikant Kjeld Erichsen fra København ønskede at få opført et industrihus i Løgstør. Kjeld Erichsen havde kort forinden etableret sig i Løgstør, da han i februar 1962 havde overtaget lejemålet af de bygninger som Løgstør Skotøjsfabrik indtil da havde haft. På grund af misligholdelse af lejemålet blev skotøjsfabrikken opsagt, og Løgstør Skjortefabrik kunne overtage bygningen.

Kort over Løgstør med udviklingen fra 1930 til omkring 1980. Udviklingen skete mod syd og øst, og det nye industri kvarter ses mod øst langs den nyanlagte vej, Danmarksvej. Kort: Styrelsen for Dataforsyning og Effektivisering.

Indvielse af Løgstør Skjortefabrik i 1962 med borgmester Vagn Bro stående til højre. Løgstør Lokalarkiv.

Kjeld Erichsen ønskede, at kommunen skulle stå som bygherre for opførelsen af en fabriksbygning på 2.140 m², der var projekteret til 600.000 kr., hvoraf man håbede at kunne søge 450.000 kr. hjem gennem Egnsudviklingsrådet. På samme møde havde Løgstør Erhvervsråd indsendt en ansøgning til byrådet om tilskud til opførelsen af et industrihus på 200 m², hvilket byrådet bevilgede, men ”man forventer at få at vide hvor meget man opnår i privat tilskud inden byrådets endelige tilskud”.⁶³ Erhvervsrådet indsendte ligeledes en ansøgning om egnsudviklingsstøtte til dette industrihus, men i oktober 1962 modtog kommunen og erhvervsrådet afslag fra Handelsministeriet angående støtte til projektet. Byrådet vedtog herefter at bevilge 6.000 kr. til erhvervsrådets industrihus.

Kjeld Erichsen havde oplevet en god start på erhvervseventyret i Løgstør, og den 8. november 1962 kunne Løgstør Avis berette om det første halve år: ”Fabrikanten har i øvrigt erklæret sig tilfreds med Produktionsforholdene i den midlertidige Systue paa Markedspladsen, idet man for Tiden er oppe paa omkring 450 Skjorter om dagen, og man saaledes inden længe skulle naa den ønskede Dagsproduktion paa 500 Skjorter”.⁶⁴

Dette havde fået fabrikanten til at drømme om mere i Løgstør. Han var en entreprenant forretningsmand og havde i forvejen en skjortefabrik på Amager, men udvidelsesmulighederne her var ved at være udtømte, og han ville meget gerne opføre en stor skjortefabrik i Løgstør. Kort tid efter ansøgningen om egnsudviklingsstøtte afholdt byrådet et ekstraordinært byrådsmøde om muligheden for salg af en byggemodnet industrigrund på 10.000-13.000 m² til Erichsens virksomhed, Løgstør Skjortefabrik.⁶⁵ Resten af 1962 gik med forhandlinger om størrelsen på den nye fabrik, mens man ventede på egnsudviklingsrådets beslutning.

Den 27. februar 1963 var Kjeld Erichsen i Løgstør i forbindelse med skjortefabrikens et års fødselsdag. Han benyttede lejligheden til at få de sidste aftaler på plads med advokat Bengtsson, arkitekt Gadegaard og borgmester Vagn Bro vedrørende den nye fabrik, og Løgstør Avis berettede den 1. marts følgende:⁶⁶

A/S Løgstør Skjortefabrik vil nu realisere Planerne om Storbyggeri
Opførelsen af en 450 Kvadratmeter stor Systue vil blive paabegyndt, saa snart Frosten er af Jorden –
Byggeriet, der omfatter en Fabrik paa 1200 Kvadratmeter, sker Etapevis”
Efter adskillige langvarige Forhandlinger lykkedes det i Gaar at faa alle Formaliteter klar vedrørende
Virkeliggørelsen af Planerne om A/S Løgstør Skjortefabriks Byggeri paa Dragsdal, Løgstørs hidtil
største Fabriksbyggeri.

Det var en stor chance for Løgstør, at Erichsen på denne måde satsede på byen. Det var især stort, fordi han selv ville stå for finansieringen af byggeriet, da ”den nye Egnsudviklingslovs udskudte Ikrafttræden”⁶⁷ havde bremset kommunens ansøgning om egnsudviklingsstøtte til projektet. Fabrikken ville blive på omkring 1.200 m² og fordoble den daglige produktion af skjorter fra 500 til 1.000. Dermed ville der også blive brug for flere medarbejdere til at hjælpe de 30 damer, der allerede var ansat i produktionen.⁶⁸

Planerne faldt dog fuldstændig sammen et par dage efter Kjeld Erichsens besøg i Løgstør. Lørdag morgen den 2. marts 1963 blev fabrikanten ramt af en blodprop og afgik ved døden kun 44 år gammel. Herefter var det fru Erichsen og direktør Valther Christoffersen fra Københavns Pyjamas- og Skjortefabrik, der ejede Løgstør Skjortefabrik, som fik opgaven med at føre fabrikken videre. Den nye ledelse var ikke interesseret i at foretage den store investering i forbindelse med nybyggeri, og der var indledt forhandlinger med Løgstør Erhvervsråd om, at fabrikken kunne overtage lejemålet af erhvervsrådets nye industrihus, der skulle stå klar til indflytning efter sommerferien. Desværre var man også i første omgang nødsaget til at fyre nogle medarbejdere og fortsætte med omkring 20 damer.⁶⁹ Nedsikringen blev kort tid efter fulgt op af et fuldstændigt produktionsstop og en fyringsseddel til alle ansatte. I løbet af sommeren blev det besluttet at genoptage produktionen, og direktøren Rita Bredahl kunne mandag den 12. august sammen med 10 damer og fem piger starte skjorteproduktionen op igen efter 14 ugers nedlukning. I første omgang i de gamle lokaler ved Markedspladsen, men fra den 23. september blev produktionen flyttet til erhvervsrådets industrihus. Erhvervsrådet havde udlejet industrihuset til Løgstør Skjortefabrik for en femårig periode og ”man har fra Erhvervsraadets Side opnaaet Garantier for, at Produktionen vil blive opretholdt i den Tid, Lejemaalet løber, saaledes at den Utryghed, der opstod efter Virksomhedens Lukning kort efter Direktør Kjeld Erichsens Død, nu er elimineret.”⁷⁰

*Produktionen på Løgstør
Skjortefabrik i 1965. Løgstør
Lokalarkiv.*

Egnsudviklingsstøtte til tekstilvirksomheder

Løgstør Kommune og Løgstør Erhvervsråd var efter skjortefabrikens indflytning i industrihuset blevet opmuntret i forhold til mulighederne for at tiltrække nye virksomheder til kommunen. Det var også tydeligt, at man måtte have fat i egnsudviklingsstøtten, hvis det skulle lykkes at få allerede etablerede virksomheder flyttet til byen. I august 1964 var der igen fremskridt, da man arbejdede på at få to virksomheder til byen, der begge var egnede kandidater til at modtage egnsudviklingsstøtte. Mest konkret var forhandlingerne med fabrikant Thorkild Pedersen fra Ikast, der ønskede at leje et industrihus til en filial af sin virksomhed, Bachs Tricotagefabrik, der fremstillede maskinstrikkede børnetrøjer. På det ekstraordinære byrådsmøde den 24. august kunne borgmester Vagn Bro oplyse ”at han ved besøg i egnsudviklingsrådet angående denne sag, havde fået oplyst, at der uden tvivl ville blive bevilget det ansøgte statslån, og at sagen ville gå i orden, når den blev forelagt på møde i rådet”.⁷¹ Med denne oplysning vedtog byrådet at lade opføre en fabriksbygning i industrikvarteret. Opførelsen gik hurtig og allerede i begyndelsen af januar 1965 kunne fabrikken tages i brug. På dette tidspunkt var der 11 arbejdere beskæftiget, som havde været i gang siden november i kommunens værkstedbygning ved Markedspladsen. Forventningen var at der i løbet af kort tid skulle ansættes yderligere 20 medarbejdere. Bachs Tricotagefabrik blev også den første virksomhed, der ved hjælp af egnsudviklingsstøtte flyttede til Vesthimmerland, og som blev inspirationskilde til lignende projekter i Løgstør og Aars.

Desværre blev Bachs Tricotagefabriks afdeling i Løgstør ikke den succes, som man håbede på. Allerede i februar måned 1966 modtog byrådet en skrivelse fra virksomheden om opsigelse af lejekontrakten og fraflytning fra fabrikken på Danmarksvej. Byrådet svarede at man ikke kunne anerkende opsigelsen⁷², men da der var andre virksomheder, der var interesseret i industrihuset, blev det accepteret. I løbet af efteråret 1966 åbnede pelsvarevirksomheden Philip Fraas på forsøgsbasis en systue i industrihuset, og fra den 1. august 1967 blev det udlejet til Løgstør Skjortefabrik.⁷³ Dette viste sig også at være en midlertidig løsning, da skjortefabrikken ud på efteråret nedlagde produktionen. Løgstør Avis kunne den 8. februar 1968 fortælle at Løgstør Skjortefabrik ønskede at udleje fabriksbygningen til en unavngiven konfektionsfabrik, men at Egnsudviklingsrådet skulle godkende lejemålet. Denne godkendelse kom den 15. februar 1968, og byrådet vedtog at udleje industrihuset til G. Thomsens Konfektionsfabrik i Horsens.⁷⁴ Løgstør Avis berettede, at konfektionsfabrikken, ”der fremstiller kitler og kjoler, skulle beskæftige omkring 30 damer under ledelse af direktrice Rita Bredal, der ogsaa var den daglige leder af skjortefabrikken, som siden fabrikant Kjeld Erichsens pludselige død har været et i høj grad skuffende bekendtskab for Løgstør.”⁷⁵

Mere held fik kommunen med pelsvirksomheden A/S Philip Fraas. Som nævnt åbnede den københavnskbaserede virksomhed på forsøgsbasis en systue i kommunens industrihus i løbet af efteråret 1966. Dette gik så godt, at der blev sendt en ansøgning til Egnsudviklingsrådet om støtte til opførelse af en ny fabriksbygning i industrikvarteret. I april 1967 kom godkendelsen, og allerede den 31. juli samme år afleverede håndværkerne nøglerne til Løgstør Kommune, der endnu en gang var bygherre for et industrihus. Denne gang var bygningen på 487 m² til systue og en 100 m² stor kælder, hvor der var frokoststue, toiletter, lager og beskyttelsesrum.

Det viste sig at være en god ide at flytte pelsvareproduktionen til Løgstør, da der var arbejdskraft nok at tage af. Faktisk var der så gode muligheder, at direktøren for Philip Fraas i Løgstør, Eivind Forsberg, allerede i september måned 1967 fratrådte sin stilling og startede sin egen pelsvarefabrik i Løgstør. Han lejede Løgstør Erhvervsråds industrihus, der hidtil havde haft Bachs Tricotagefabrik som lejer, og herfra byggede han sin virksomhed op. Virksomheden fik navnet Forsberg Pels, og begge virksomheder nød godt af de mange minkfarme, der skød op rundt om Løgstør og i Vesthimmerland. Det samme gjorde minkfodervirksomheden Himmerland, der også lå

*Forsberg Pels fotograferet i
1975. Løgstør Lokalarkiv.*

i Løgstør, og disse tre virksomheder beskæftigede tilsammen over 50 medarbejdere. I 1974 kunne Løgstør Avis komme med følgende beskrivelse af minkindustrien i Løgstør:⁷⁶

Paa foderfabrikken Himmerland oplyser driftsleder Kr. Kirketerp, at man kører med den normale drift, der nu gennem de sidste tre aar har beskæftiget 11 mand. Minkavl har altid været noget svingende, og først ved skindauktionen i næste maaned ved man hvor god en forretning det har været at have minke, men vor afsætning har gennem aarene været ret konstant. Medens vi er ved minke er det naturligt at tale med pelsfabrikkeme. Hos Philip Fraas pelsfabrik kører man fint med 26 beskæftigede, og hos Forsberg Pels oplyser fabrikant E. Forsberg, at man heller ikke ser for sort paa det. Der er fuld beskæftigelse til 16 ansatte.

Køkkenelementfabrikken Befas

Med både succes og fiasko i forbindelse med bestræbelserne på at tiltrække tekstilvirksomheder til Løgstør, var det naturligt, at man også forsøgte sig med andre industrier. I august 1964 var kommunen i dialog med den københavnske køkkenelementfabrik, Befas, der var en veletableret fabrik med 43 år på bagen, som ønskede at flytte produktionen til Løgstør. Fabrikken var ejet af fabrikant P. Kirschner Hansen, og den nye fabrik i Løgstør skulle være på hele 2.800 m² med en forventet arbejdsstyrke på 70 medarbejdere. Det lykkedes at få støtte efter egnsudviklingslovens kapitel 4, hvor kommunen stod for opførelsen af fabrikken til en million kr., som herefter blev udlejet til fabrikanten, der i årlig leje skulle betale forretningen i form af afdrag og renter. Hvis han herefter gjorde brug af forkøbsretten, skulle den indbetalte leje fratrækkes købsprisen.⁷⁷

Befas flyttede hele produktionen til Løgstør, mens tegnestuen, administrationen og salgsorganisationen forblev i København. I løbet af september måned 1965 blev de første 16 mand antaget og begyndte oplæringen, der blev foretaget af fire mand fra fabrikken i København.⁷⁸ Ved årsskiftet var arbejdsstyrken oppe på 40 mand, men kort tid efter opstod der usikkerhed om fabrikant Kirschner Hansens ejerskab af fabrikken, og Løgstør Avis kunne den 5. marts 1966 fortælle, at fabrikanten havde forsikret, at han fortsatte driften og i øvrigt genansatte de 11 medarbejdere, der var blevet afskediget forinden.⁷⁹ Allerede i januar 1966 havde Løgstør Byråd modtaget en skrivelse fra Kirschner Hansen, hvori han søgte byrådets og Egnsudviklingsrådet tilladelse til at lade produktionen overgå til et andet selskab. Han skrev blandt andet følgende:

”at han har måttet indse, at investeringen i maskinanlæg og varelager har været betydelig mere kapitalkrævende, end han havde regnet med, og mere end kreditmarkedet har kunnet yde ham tilstrækkelig hjælp til.”⁸⁰

Overdragelsen til anden side blev i første omgang aflyst, og, som Løgstør Avis skrev, fortsatte han selv driften af virksomheden sommeren over. På byrådsmødet den 13. oktober 1966 godkendte byrådet, at grossist M. Smits overtog lejemålet af fabrikken, og Løgstør Avis kunne den 25. november 1966 fortælle at Egnsudviklingsrådet havde godkendt dannelsen af et nyt produktionsselskab, hvori de to køkkenelementfabrikker A/S Nordia-Dan, København, og Befas, København og Løgstør, indgik. Hermed fik Befas et solidt økonomisk fundament, og den nye bestyrelsesformand for selskabet, skibsreder M. Smits fra København havde store planer for fabrikken. Han ville fordoble maskinparken, hvilket ville medføre at medarbejderstaben i løbet af foråret 1967 ville komme op på 50. På sigt skulle der også investeres i udvidelse af lager- og forsendelsesafdelingen.

Skibsreder og grossisten Marinus Smits var på dette tidspunkt 41 år. Han blev født i Holland og kom til Danmark efter 2. Verdenskrig, hvorfra han drev en stor del af sine virksomheder. Han ejede ”15 moderne dansk og hollandsk indregistrerede coastere, køleskibe med videre. Desuden er han landets største private kreatureksportør, indehaver af en maskinfabrik, importør af sydfrugter m.m.”⁸¹

Med den nye ejerkreds på plads var der bedre forudsætninger for, at Befas kunne udvikle sig til en sund virksomhed i Løgstør. Ejeren M. Smits havde udnyttet sine gode forbindelse til Holland og havde indgået et samarbejde med den største køkkenkoncern i Europa, det hollandske Bruynzeel-Keukens, som skulle levere det tekniske know-how til produktionen, mens Nordia-Dan/Befas stod for det kommercielle.⁸² Allerede i februar 1967 modtog kommunen en henvendelse om en tilbygning på 2.400m², der skulle opføres ved hjælp af egnsudviklingsstøtte. I maj blev ansøgningen til Egnsudviklingsrådet godkendt, hvilket sikrede dækning af 75% af byggeprisen. Kommunens andel beløb sig til 364.500 kr. ud af et budget på 1.458.000 kr.⁸³ Tilbygningen, der skulle bruges til montering af køkkenelementerne samt lagerplads, stod allerede klar i slutningen af juli, og kunne tages fuldt i brug i løbet af efteråret.

*Marinus Smits
modtager
Andelsbankens
erhvervspris i 1986.
Fra venstre ses Finn
Andersen, Kaj Larsen,
bankdirektør Finn
Jensen, Marinus Smits
og Preben Andersen.
Løgstør Lokalkiv.*

Udviklingen stoppede dog ikke her. På byrådsmødet den 14. marts 1968 godkendte byrådet salg af to byggegrunde ved fabrikken samt forkøbsret på yderligere tre grunde. Herefter kunne Befas gå i gang med at bygge en ny fabriksshal, hvorved fabrikken kom op på 7.000 m². Ved indvielsen den 21. juni 1968 var hele byrådet med ægtefæller inviteret, og Løgstør Avis kunne berette følgende:⁸⁴

Minister og ambassadør talte ved aabningen af Befas-Nordia Dan I overværelse af bl. a. den hollandske ambassadør i Danmark, K. E. van de Mandele, direktør S. A. Windelin, Philips A/S, direktør J. A. de Bie, regnskabschef A. Schipper og direktionsskretær G. Udemá, alle Bruynzeel-Keukeuns, direktør Richard Larsen, egnsudviklingskontoret, fabrikant Kirchner Hansen, København, samt medlemmer af Løgstør byraad med borgmester Vagn Bro i spidsen, alle med fruer, foretog handelsminister Knud Thomsen i gaar eftermiddag den officielle indvielse af Befas-Nordia Dan køkkenelementfabrikken i Løgstør.

Både handelsministeren og den hollandske ambassadør talte om det gode samarbejde mellem Danmark og Holland, som Befas fabrikken i Løgstør var et godt eksempel på. Handelsminister Knud Thomsen udtalte:

Som minister kan det kun glæde mig, at det dansk-hollandske samarbejde har skabt en betydelig virksomhed i den nordjydske region, der i ledighedsmæssig henseende har en urimelig stilling i forhold til det øvrige land.

Staten er med i billedet i form af egnsudviklingsstøtte; men jeg er ganske overbevist om, at der ikke er grund til at nære bekymringer i dette tilfælde, idet det er mit absolutte indtryk, at ledelsen er lagt i hænderne paa folk, der forstaar at forvalte den godt.

Luftfoto af køkkenelementfabrikken Befas på Danmarksvej i 1975. Løgstør Lokalarkiv.

Det var dermed lykkedes for Befas at få en stor arbejdsplads stablet på benene i Løgstør. Hele ideen bag egnsudviklingen var netop at skabe arbejde til den ufaglærte arbejdskraft, der var til stede uden for de store byer. Her ramte man plet med fabrikken i Løgstør, der var blevet automatiseret mest muligt, og havde 70 mand ansat. Fra ledelsens side havde man en forventning om, at produktionen skulle forøges, og dette krævede en fordobling af arbejdsstyrken.

I 1971 fik Befas og Løgstør Kommune endnu en gang en ansøgning igennem hos Egnsudviklingsrådet og en ny stor hal blev opført i 1972, hvormed fabrikken kunne fortsætte den gode udvikling. I 1970 havde Befas også fået en erfaren mand ansat, da tidligere borgmester Vagn Bro med virkning fra den 1. august var tiltrådt som salgsdirektør i virksomheden, som han var med til at få til byen.

Løgstør Rør

Det er en smule paradoksalt, at på trods af de mange tiltag på at skaffe virksomheder og arbejdspladser til byen, så var det en lokalt forankret virksomhed, der for alvor satte Løgstør på danmarkskortet som en by, der kunne mere end tekstilindustri. Ofte skal der blot en god ide og den rette person til at skabe noget helt usædvanligt. Dette skete hos den lokale blikkenslager Ege Andersen, Kobbersmeden i folkemunde, da han fik ideen om at lave præisolerede fjernvarmerør i slutningen af 1950'erne. Timingen i forhold til udrulningen af de mange tusinde kilometer rør i forbindelse med oprettelse af fjernvarmeværker, var selvfølgelig en ubetalelig bonus. (B3911)

Familievirksomheden tog sin begyndelse i 1847, hvor kobbersmeden Lars Andersen kom til Løgstør. Han kunne i 1864 etablere egen kobbersmedeforretning, som han drev indtil 1884, hvor den yngste søn, Andreas Vallentin Conradsen Andersen, som kun 19-årig, overtog den. I 1905 døde Andreas Andersen og hustruen Else Marie Andersen stod alene tilbage med otte børn, hvoraf den ældste, Johannes Tværgaard Andersen, blot var 14 år gammel, og en virksomhed, der skulle drives videre. Johannes Andersen fulgte traditionen og blev udlært i familiefaget, og sammen med moderen førte han forretningen videre under navnet A. Andersens Enke. Johannes Andersens søn, Ege Andersen, blev uddannet blikkenslager og arbejdede en periode på Grønland som blikkenslager, rør lægger og formand og han overtog forretningen efter faderens død i 1955. I 1956 blev Løgstør Fjernvarmeværk etableret, og det gav arbejde til Ege Andersens forretning i forbindelse med udrulning af fjernvarmenettet, og de løsninger, det krævede at få eksisterende centralvarmeanlæg til at fungere med fjernvarmen. Han begyndte også at interessere sig for vægisolering med flamingomaterialer, og eksperimenterede med isolering på forskellige måder. Blandt andet blev der etableret en virksomhed for skibsisolering, men ”dette projekt kunne ikke indfri forventningerne – man var med dette produkt forud for sin tid”.⁸⁵

Ege Andersen fotograferet med et isoleret fjernvarmerør i slutningen af 1960'erne. Løgstør Lokalarkiv.

Forsøgene med isoleringsmaterialerne bragte helt naturligt også tankerne hen på isolering af varmerør, og det var her, Ege Andersen fik sit gennembrud, som førte til etableringen af Løgstør Rørindustri. Han havde selv oplevet udfordringerne ved at lave fjernvarmekanaler på lavt terræn. Hvor grundvandet trængte ind, var der hurtigt ødelagte rør, der skulle udskiftes. Ege Andersen fik ideen til det præfabrikerede fjernvarmerør, der kan lægges direkte i jorden, og som kunne holde fugten ude og varmen inde. I 1964 fik Ege Andersens muligheden for at teste fjernvarmerørene, da Løgstør Fjernvarmeværk skulle have lagt rør i Strandstræde. Betingelsen for at få opgaven var, at hvis rørene ikke levede op til forventningerne, skulle Ege Andersen for egen regning udskifte dem efter det gamle system.⁸⁶ Rørene virkede efter hensigten og hermed var verdens første præfabrikerede fjernvarmerør blevet lagt i jorden, og vejen var åben for at udbrede fjernvarmerørene til resten af Danmark og Europa. De første ordrer blev herefter afgivet af Aalborg, Aalestrup og Odense kommuner, mens den første rigtig store udenlandske ordre var til det tyske olieselskab Elwerath på 25 tons fjernvarmerør, hvilket var en milepæl i virksomhedens historie.⁸⁷

Produktion og testfaciliteter krævede mere plads, end man havde til rådighed på Rådhusgade. Man lejede sig derfor ind flere forskellige steder, blandt andet i det gamle gasværk, i Fischersgade, i Skolegade og havde forsøgslaboratoriet Laboremus, som var et gammelt cementstøberi. Hertil kom, at Løgstør Rør lejede sig ind i ”kyllingehusene” på Danmarksvej, der var ejet af Løgstør Industriselskab med borgmester Vagn Bro i ejerkredsen. I 1968 opkøbte Ege Andersen

Fjernvarmerør klar til at blive sendt ud til kunderne omkring 1980. Løgstør Lokalarkiv.

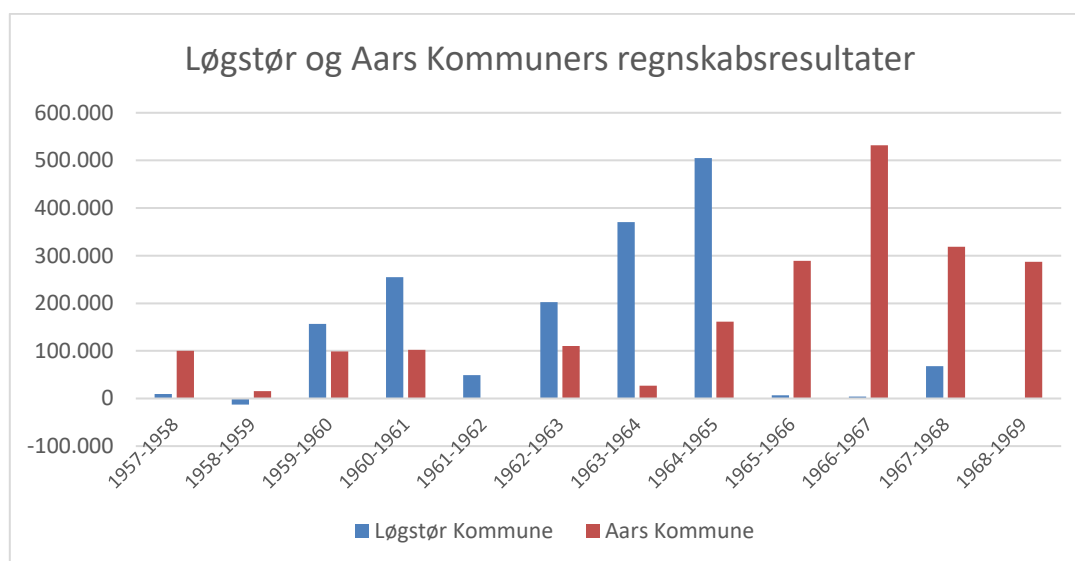
kyllingehusene og medfølgende arealer, og her blev der i 1969 opført en produktionshal og administrationsbygning på 4.000 m², hvormed hele produktionen kunne samles på et samlet område på 17.000 m². Vagn Bro udtalte i sin status over 1960'erne følgende om Løgstør Rør: "Dette firma har i øvrigt udviklet sig med kometagtig fart og er ved at være kendt over det meste af Europa".⁸⁸ På ganske kort tid var Løgstør Rør blevet en af de største arbejdspladser i Løgstør. I 1969 havde virksomheden sammen med Befas og Løgstør Andelssvineslagteri hver ca. 75 medarbejdere. Herefter kom Jermo-Sko med omkring 70, pelsfabrikkerne med omkring 50, og minkfoderfabrikken og Løgstør Skibsværft med hver 15 medarbejdere.⁸⁹

Byrådets arbejde med udviklingen af Løgstør

Der skete meget på erhvervsudviklingsområdet i 1960'ernes Løgstør. Erhvervsrådet og byrådet fik etableret industrihuse, der kunne huse flere af de virksomheder, der flyttede til Løgstør, og det lykkedes kommunen at få egnsudviklingsstøtte til Bachs Trikotagefabrik, Philip Fraas og Befas. Herudover havde byrådet travlt med byudvikling i form af etablering af industriområdet ved Danmarksvej, forhandlinger om en ny folkeskole, samt forhandlinger med ministerierne i København om etablering af flere statslige institutioner i Løgstør. Kendetegnende ved disse forhandlinger var, at man fra byrådets side gik med livrem og seler, og forhandlingerne trak ud i flere år.

Gennemgang af byrådets forhandlingsprotokoller og avisomtalerne af byrådsmøderne, der danner grundlaget for denne artikel, giver indtryk af, at perioden 1955 til 1970 var præget af uenighed i byrådet om hvilken retning, kommunen skulle bevæge sig i. Et tilbagevendende stridspunkt var økonomien og især skatteprocenten, hvor den borgerlige opposition var imod skattestigninger, mens det socialdemokratiske flertal så det som en mulighed for at skaffe midler til udvikling. Gennem det meste af perioden blev økonomien beskrevet som dårlig, og Løgstør fik i 1959, 1960 og 1962 henholdsvis 50.000 kr., 100.000 kr. og 80.000 kr. i tilskud fra staten som "vanskeligt stillet kommune".

En gennemgang af de offentliggjorte årlige regnskaber for Løgstør og Aars kommuner viser dog, at det økonomiske overskud i første halvdel af 1960'erne var størst i Løgstør, men at kommunen ser ud til at miste pusten i anden halvdel af årtiet, hvor Aars til gengæld fik større overskud.

Figur 1. Resultaterne af Løgstør og Aars Kommuner regnskaber, offentliggjort i Løgstør Avis og Aars Avis.

En grundlæggende forskel på Løgstør og Aars var holdningen til optagelse af lån til at finansiere nye tiltag i kommunerne. Sognerådet i Aars med sognerådsformanden Holger Mikkelsen i spidsen, brugte aktivt lån til at gennemføre større projekter, så som med opførelsen af Vesthimmerlands Gymnasium, hvor kommunen optog lån for 2,8 millioner kroner. Denne egenfinansiering var blandt andet med til at sikre, at gymnasiet kom til Aars i stedet for Løgstør.⁹⁰

I Løgstør blev mange af diskussionerne i byrådet præget af synet på økonomien. I 1959 var arbejdet med at etablere en hal kommet så langt, at en ansøgning blev indsendt til byrådet. Det var et visionært projekt i Vesthimmerland, som gav anledning til lignende projekter i Aars, Farsø og Gedsted de kommende år. Haludvalget havde indsendt en ansøgning om kommunegaranti for et statslån, et tilskud på 25.000 kr. til erhvervelse af kommunens grund ved Markedspladsen samt 6.000 kr. årligt til drift. Det store diskussionspunkt i byrådet blev det årlige tilskud på 6.000 kr., som var tænkt som et ekstra tillæg på skolens budget, selvom den ikke ville komme til at bruge hallen i det daglige. Løgstør Avis kunne bringe følgende beskrivelse af diskussionen:⁹¹

Skal Tilskuddet gives i 100 Aar?

Gunhilda Jørgensen (selvst. Soc.) og Jesper Nielsen (V) var ogsaa Modstandere af, at Tilskuddet skal gives over Skolens Budget. Jesper Nielsen sagde videre: Vi er ikke begejstret for at skulde give dette Tilskud. Er det noget, der skal vare i Hundrede Aar?

Borgmesteren: Det vilde være skønt, om Hallen kunde staa saa længe.

Asgar Andersen (Borgerlisten) sagde, at det er af Betydning for Byen at faa Hallen. Han anbefalede, at Byraadet gav de Tilskud, Hal-Selskabet søgte om, og han foreslog, at det aarlige Tilskuds Beløb anføres paa en eller anden Konto.

Møller Pedersen (V) var ikke stemt for, at Byraadet forpligtiger sig til Aar efter Aar at tage 6000 Kr. ud af Borgernes Lommer til Hallen. Pengene kunde bruges andre Steder, sagde han, og han mente, at man burde stryge Tilskuddet, hvis Hallen kommer til at klare sig selv. Han pointerede, at han ikke var Modstander af Hallen.

Unge på gaden for at få flere private bidrag til Løgstør Hallen i 1960. Løgstør Lokalkarkiv

Den konservative E. Quortrup foreslog, at der blev indført en klausul om at hallen ikke skulle have tilskud fra kommunen i de år, hvor den gav overskud. Til dette svarede socialdemokraten Anker Larsen:⁹²

at han havde regnet med at møde Skepsis i Byrådet, og at det overraskede ham, at man nu beskæftigede sig med Hallens eventuelle Overskud. Han saa gerne, at Hallen gav Overskud, og at Overskuddet, deri medregnet Kommunens Tilskud, i givet Fald benyttes til at sætte Taksterne for Hallens Brug ned. Det vil være en Støtte til Byens Ungdom.

A. G. Antonsen (Kons.) paapegede, at eventuelt Overskud kunde anvendes til nogle store kulturelle Arrangementer, om hvilke man vidste, at de vilde give Underskud, f. Eks. Gæstespil fra Det kgl. Teater.

Borgmesteren sluttede Debatten med disse Ord:

Det er ikke første Gang, der her i Byen drøftes Bygning af en Løgstør-Hal. Mon nogen tidligere har troet, at Kommunen kunde slippe med at give saa smaa Tilskud, som Hal-Selskabet nu søger om? Jeg er ikke nervøs for, hvad Borgerne vil sige til et Tilskud paa 6000 Kr. aarlig til Hallen, naar man tager i Betragtning, at vi endnu ikke har hørt nogen Kritik af, at Byen Aar efter Aar har givet 8000 Kr. til en Badebro, som vi næsten ingen Glæde har af.

Efter denne Udtalelse blev Hal-Selskabets Ansøgning anbefalet og de ønskede Tilskud givet.

Med denne beslutning skulle man tro at sagen var afgjort, og haludvalget kunne komme i gang med at opføre en hal til glæde for byens unge og motionister. Dette var ikke tilfældet, selvom byrådet allerede på et tidligere møde havde fået forelagt tegninger og budget for opførelsen. Der skulle gå hele seks år, inden Løgstør Hallen blev opført ved siden af Christiansmindepavillonen, og kunne indvies den 18. august 1965. På dette tidspunkt var hallerne i Gedsted og Aars allerede blevet indviet, mens Ranum, Aalestrup og Farsø alle havde tilsvarende på vej.

Postkort med fire af byens stoltheder, Løgstør Kirke, anlægget, Løgstør Hallen og Christiansminde Pavillonen. Løgstør Lokalarkiv

Denne nølen var meget karakteristisk i forhold til de kommunale projekter i 1960'ernes Løgstør. Det var også tilfældet i forbindelse med kommunens opkøb af industriområdet ved Danmarksvej, og at der skulle gå to år, før man begyndte at byggemodne arealet. Et andet eksempel er de langstrakte forhandlinger med staten om etablering af en ungdomsskole for unge piger under Statens Åndssvageforsorg. Forhandlingerne begyndte i begyndelsen af 1962, hvor Løgstør Avis med overskriften "Placering af Forsorgsskole i Løgstør er nu en Realitet" kunne fortælle at Åndssvageforsorgens Nordjyske Center i Vodskov ville placere en husholdningsskole for unge piger i Løgstør. Kommunen havde tilbudt en grund mellem Viborgvej og Frederik den VII's kanal, som den i 1960 havde købt af landmand Søren Hansen, og Landbrugsministeriet havde godkendt at landbrugspligten blev ophævet.⁹³ Hermed synes vejen banet for at få husholdningsskolen opført og taget i brug, og i byrådsmødet den 25. september 1963 foreslog borgmesteren, at kommunen skulle bruge 50.000 kr. på at udarbejde et totalforslag på ungdomsskolen, som husholdningsskolen nu blev kaldt. Det blev besluttet at godkende forslaget, hvis forsorgen godkendte leje af skolen. Herefter gik der yderligere tre år, inden kommunen fik besked om, at boligministeriet havde oversendt projektet til socialministeriet. Vagn Bro udtalte på byrådsmødet den 16. september 1966 "at dette maatte tages som udtryk for, at tidspunktet for en igangsætningstilladelse rykkede nærmere."⁹⁴

I december 1967 vedtog byrådet at optage et lån på 4.000.000 kr. til opførelsen af ungdomsskolen for unge piger under Statens Åndssvageforsorg. Kommunen påtog sig ikke nogen risiko ved lånet, da staten skulle betale renterne, indtil Åndssvageforsorgen overtog ungdomsskolen og betalte lånet ud.⁹⁵

På byrådsmødet den 18. januar 1968 besluttede byrådet, at der til aftalen med Statens Åndssvageforsorg, skulle tilføjes "en formuleringsændring, så det sikres, at kommunen ikke lider noget tab."⁹⁶ Herefter gik det forholdsvis hurtigt med at få opført ungdomsskolen, der fik navnet Limfjordsskolen. Skolen blev taget i brug 1. oktober 1969 med syv lærere, herunder forstander Leo H. Jensen, og 35 elever.⁹⁷

*Rejsegilde på
Limfjordsskolen
i 1969. Løgstør
Lokalarkiv*

Forløbet, der strakte sig over hele syv år, var karakteristisk for den måde som byrådet arbejdede på. Man var meget forsigtige i forhold til nye investeringer, og som skildret, så sørgede byrådet for, at kommunen ikke løb nogen økonomisk risiko. Tilgangen af en ny statslig skole med syv lærere plus en administrativ medarbejder var ellers en god mulighed for kommunen, og det kan undre, at man ikke hurtigere fik lukket handlen. Til sammenligning kan anføres etableringen af en eksternatskole i Aars i begyndelsen af 1960'erne. Forhandlingerne mellem Åndssvageforsorgen og sognerådet begyndte i 1959, og der blev på sognerådsmødet den 26. maj 1959 stillet en grund vederlagsfrit til rådighed til formålet. Året efter kom meddelelsen om, at Aars var udpeget som én af 20 byer, der fik en ny skole eller moderniseret en eksisterende, og allerede i 1961 kunne undervisningen påbegyndes i en lejet barak ved Aars Skole. Her kunne skolen være, indtil den nye stod færdig i 1965.⁹⁸ På denne måde sørgede sognerådet i Aars for at gribe de muligheder, der opstod, og et enigt sogneråd var forudsætningen for, at man kunne reagere hurtigt.

Opførelsen af en ny synshal i Løgstør er endnu et eksempel på, at det tog lang tid at få nye tiltag igennem byrådet. I august 1964 behandlede byrådet en henvendelse fra justitsministeriet, der havde anmodet kommunen om tilbud på en grund til opførelse af en synshal. Byrådet besluttede at tilbyde en grund ved Danmarksvej på 4.000m².⁹⁹ Året efter modtog byrådet en skrivelse fra justitsministeriet, der sagde god for placeringen. Desværre havde ministeriet ikke midler til opkøb af grunden i 1965, men man ville søge om en rammebevilling til 1966/1967.¹⁰⁰ Herefter fulgte flere skrivelser frem og tilbage indtil byrådet den 16. januar 1969 besluttede at lade et skitseprojekt udarbejde, der skulle realiseres på kommunal basis, mens staten dækkede de økonomiske aspekter. Hermed opnåede man en aftale på samme vilkår som ved opførelsen af Limfjordsskolen.¹⁰¹ Den nye synshal ved Vindblæsvej stod færdig og blev indviet den 1. oktober 1970, og den erstattede de eksisterende synslokaler i Nibe og Løgstør.¹⁰²

Købstadsmentalitet og samarbejdsproblemer

Spørgsmålet er så, hvorfor byrådet agerede på denne måde i forhold til udviklingen af Løgstør? En årsag kan findes i byrådets sammensætning og samarbejdsvilje. Til trods for at Vagn Bro som borgmester gennem 16 år havde flertallet bag sig, kunne han ikke uden videre gennemtrumfe den socialdemokratiske gruppes visioner og ønsker. Byens og oplandets største avis, Løgstør Avis, var borgerligt drevet og kommenterede og gengav byrådets forhandlinger. Ofte blev der i avisen beklaget, at for mange sager blev behandlet for lukkede døre, og den mente også at andre aviser blev begunstiget. Især blev der sat fokus på at Aalborg Stiftstidende og Ny Tid Vesthimmerland havde bedre adgang, da to byrådsmedlemmer, S.E. Jensen og Anker Larsen var redaktører på de pågældende aviser, og dermed havde eksklusiv adgang til information. Avisen var heller ikke bleg for at komme med stikpiller til socialdemokraterne og Det Radikale Venstre. I forbindelse med byrådsvalget i 1950 blev valgresultatet beskrevet på følgende måde:¹⁰³

Byrådsvalget i Løgstør blev et stort Nederlag for Socialisterne, idet de mistede Flertallet i Byraadet. Ikke alene mistede de Flertallet, men satte adskillige Stemmer over Styr. Ved Valget i 1946, da Antallet af afgivne Stemmer var oppe paa 1659, fik de 840 Stemmer; men i Gaar, da Antallet af de afgivne Stemmer naaede op paa 1752, fik de blot 821. For Venstres Vedkommende blev det et ualmindelig flot Resultat. Det lykkedes at sikre 2 Mandater, eet mere end beregnet, mens de Radikale, »Intelligenspartiet«, gled ud af Byraadet, og der er næppe mange, der beklager dette.

Sjovt nok blev Venstre fremhævet med to vundne mandater (256 stemmer), men det var i høj grad Borgerlistens tre mandater og 380 stemmer, og de konservatives ene mandat, der lagde grunden til, at den borgerlige fløj fik borgmesterposten for en enkelt periode.

I forbindelse med budgetforhandlinger og gennemgang af de årlige regnskaber var der i avisen fyldige referater af diskussionerne, hvor borgmesteren og den socialdemokratiske gruppe måtte forsvare regnskabet og eventuelle overskridelser. Som beskrevet tidligere blev hver sten vendt i forbindelse med udgifter til nye initiativer, og der var høj fokus på skatteprocenten. Dette har helt sikkert påvirket ledelsen af byen, da borgmesteren og socialdemokraterne også gerne ville genvælges ved næste valg, og kraftige forhøjelser af skatten var formentlig ikke den bedste strategi i forhold til genvalg, når oppositionen prædikede det modsatte.

En anden årsag kan findes i mentaliteten i Løgstør som fra slutningen af 1800-tallet og langt ind i 1900-tallet var præget af købstadsmentalitet. Anders Bloksgaard kommer ind på emnet i sin bog om Løgstør gennem 500 år. Ophøjelsen til købstad satte Løgstør over alle de andre byer i Vesthimmerland, og der er ingen tvivl om, at byen på dette tidspunkt var mere udviklet og havde et etableret borgerskab. I forbindelse med opnåelsen af købstadsstatus blev der nytårsaften afholdt festligheder og på Hotel du Nord var der taler af borgmester Haxthausen og flere andre prominente personligheder. Sagfører Jespersen kom ind på de juridiske forandringer, som ville gøre Løgstør til den førende by i området.¹⁰⁴

Idet det før har heddet Aars og Slet Herreder samt Løgstør Birk, og Løgstør kom saaledes i anden Række, naar Jurisdiktionen omtaltes. Nu er Løgstør i første Række, nu er Rækkefølgen Løgstør Kjøbstad samt Aars og Slet Herreder. Denne forandring siger ikke saa lidt. Man har før benævnt Løgstør som Himmerlands Hovedstad, skjönt det var lidt fattigt, at en stor og vigtig Landsdel som Himmerland maatte nøjes med en Handelsplads som Hovedstad. Lad os udbringe et Leve for, at Løgstør som Kjøbstad i Sandhed maa blive ikke alene Himmerlands, men ogsaa Hanherredernes Hovedstad.

Der var stor optimisme at spore i Jespersens tale, og købstadsstatusen gav også byen et ordentlig skub i de første årtier af 1900-tallet. Man havde opnået en særstatus i forhold til de øvrige byer i Vesthimmerland, og på trods af at købstadsprivilegierne var blevet kraftigt beskåret, var dette med til, at man kunne læne sig lidt tilbage, og alligevel forløb tingene stadig planmæssigt. Forretningerne havde åbent seks dage om ugen, men det var primært de ansatte, der mærkede de lange arbejdsdage, mens ejerne kunne tage sig nogle friheder. Om ekviperingshandler P. Nørgaard-Frandsen fortælles, at han om morgenen kunne stille sig i butiksdøren, kigge op og ned ad gaden og sige: ”Det ser ikke ud til, at der bliver travlt i dag, så jeg går i haven.”¹⁰⁵ Hertil kom, at de forretningsdrivende godt kunne mødes om formiddagen til en dram på Hotel du Nord og en snak om stort og småt. Det samme var tilfældet med byens velstillede borgere, der også mødtes på hotellet om eftermiddagen, mens fruene havde kaffeselskaber derhjemme.¹⁰⁶

Denne tilbagelænedede holdning og tro på, at købstaden nok skulle klare sig fungerede fint i den første halvdel af århundredet, men efter 2. Verdenskrig var flere af de omkringliggende byer vokset ud af landsbystadiet. Den største konkurrent til købstaden var stationsbyen Aars. Byen var vokset fra at være en meget lille landsby i 1870 til at have næsten samme indbyggertal som Løgstør i 1960. Der var en initiativrighed blandt indbyggerne, der havde været nødsaget til at klare tingene selv. Her var ingen privilegier, der kunne hjælpe tingene lidt på vej, og man var klar over, at man måtte kæmpe for at få tingene til at lykkes. Derudover var byen heldig med at Holger Mikkelsen blev sognerådsformand på det helt rigtige tidspunkt. Han var visionær, og han formåede at samle sognerådet bag sig i arbejdet med udviklingen af Aars.

Løgstør på den anden side havde også en dygtig borgmester i Vagn Bro, som også var visionær og arbejdede for byens udvikling. Han formåede dog ikke at samle byrådet bag sig, og det kom til at skade byens muligheder for at handle på nye muligheder. På det personlige plan stødte Vagn Bro også sammen med flere byrådsmedlemmer, så som Gunhilda Jørgensen og Eigil Quortrup, hvilket skabte unødvendig uro i byrådet og skadede samarbejdet. På trods af dette

opnåede Vagn Bro sammen med byrådet og erhvervsrådet mange succeser, især på det erhvervsmæssige område med nye virksomheder.

Løgstør opnåede i løbet af 1960'erne at tiltrække en lang række virksomheder, der sørgede for tiltrængte arbejdspladser til byen. Medarbejderne kom både fra Løgstør og oplandet, hvilket var til glæde for den nordlige del af Vesthimmerland. Indbyggermæssigt gav det ikke samme tilvækst som i Aars, der løbende udvidede parcelhuskvartererne rundt om byen for at kunne huse de nye tilflytterne. Det lykkedes også for byrådet og erhvervsrådet at få hul igennem til Egnsudviklingsrådet, der kvitterede med egnsudviklingslån og egnsudviklingsstøtte til flere af virksomhederne, der flyttede produktionen til Løgstør. På trods af de langstrakte forhandlinger med staten fik byrådet også tiltrukket statslige institutioner som Limfjordsskolen og en ny synshal, hvilket også var med til at skabe udvikling i byen.

Det er til gengæld også tydeligt at 1960'erne var det årti, hvor Aars indhentede Løgstør som Vesthimmerlands største by og overtog pladsen som den førende by. Dette skyldes i høj grad den koncentration af skolevæsenet, der i løbet af 1960'erne blev placeret i Aars. Det begyndte med gymnasiet og fortsatte med udvidelsen af teknisk skole, der i 1969 blev lagt sammen med handelsskolen til Erhvervsskolerne. Hermed var de videregående skoler samlet i Aars, hvilket gjorde byen særdeles attraktiv for nye virksomheder, der prioriterede infrastrukturen, når der skulle findes en egnet by til en udflytning af produktionen. Et veletableret skolevæsen gjorde det nemmere at få medarbejdere til at flytte med virksomheden, og nye medarbejdere kunne også se fordelene i at flytte til byen.

Løgstørs vanskeligheder skal findes i samarbejdsproblemerne i byrådet og uviljen mod at satse på initiativer, der her og nu kostede kommunen penge, men som på den lange bane kunne skabe momentum og udvikling. Vagn Bro havde svært ved at få gennemført sine planer og visioner, men lykkedes dog med at få tiltrukket flere nye virksomheder. Man sidder dog tilbage med tanken om, hvad der kunne være sket, hvis Vagn Bro havde haft samme muligheder for at folde sig ud, som konkurrenten i Aars havde.

Tak for hjælpen

I arbejdet med artiklen om Løgstør i 1960'erne mødte jeg en stor interesse for emnet, og jeg var heldig at få hjælp af mange forskellige personer med tilknytning til området. En stor tak skal lyde til Finn Jensen på Løgstør Lokalklav for hjælp med billeder og samtale om Løgstør i 1960'erne. Ligeledes skal der rettes en stor tak til Anders Bloksgaard, Jacob Jørgen Jørgensen og Niels Clement Hagstrup for kommentarer og diskussioner af manuskriptet, mens Knud Henriksen var behjælpelig med sine erindringer om tiden på Løgstør Rør. Sidst men ikke mindst en stor tak til min gode kollega, Maria Clement Hagstrup, der altid stod klar med sin viden om Løgstør.

Litteratur

Bloksgaard, Anders: Løgstør Limfjordsby – gennem ild og vand. Limfjordsmuseet, 2018.

Danmarks Statistik, Statistisk Årbøger.

Gasteknikeren, nr. 17, 1957.

Illeris, Sven: Egnsudvikling – egnsudviklingens historie i Danmark. Byplanhistoriske Noter 54. Dansk Byplanlaboratorium, 2005.

Illeris, Sven: Centraladministration og byplanlægning 1938- ca. 1975. Byplanhistoriske skrift nr. 73. Dansk Byplanlaboratorium, 2014.

Iversen, Kim Ørsted: "Egnsudviklingens aktører i 1960'ernes Aars" i "Viljen til Velfærd, Velstand og Vækst, Iværksættere, Entreprenører og Industriherrer i Provinsen". 2018.

Iversen, Kim Ørsted: "Erhvervsudviklingen i 1960'ernes Farsø – en analyse af sognerådet rolle" i Erhvervshistorisk Årbog, 2019,2.

Iversen, Kim Ørsted: "Gasværker i Vesthimmerland" i Vesthimmerlands Museum Årbog, 2014.

Larsen, Anker: Håndværk og Industri gennem 112 ½ år. Løgstør, 1977.

Lindhard, N.H.: Historien om Løgstør. Forlaget Krejl, 1996.

Lindhard, N.H.: "Løgstør Fjernvarmeværks historie" i Løgstør Fjernvarmeværk 40 år. Løgstør, 1996.

Lindhard, N.H.: Løgstør i 100 år – Købstad og storkommune. Forlaget Krejl, 1999.

Maskell, Peter: Egnsudviklingsstøttens betydning 1972-80. Publikation 25, Institut for Trafik-, Turist- og Regionaløkonomi, Handelshøjskolen i København. 1981.

Maskell, Peter: Egnsudviklingsstøttens effekt - en kompleks størrelse. Byplan, 35, 6, 1983.

Maskell, Peter: Industriens flugt fra storbyen. Skrifter fra Institut for Trafik-, Turist- og Regionaløkonomi, Handelshøjskolen i København. 1986.

Maskell, Peter: Nyetableringer i industrien. København: Handelshøjskolens Forlag. 1992.

Møller, Børge: "Erhvervsfremme i en nordjysk arbejdsløshedssø" i "Erhvervshistorisk Årbog 2017,2". 2017.

Søndergaard, Morten Karnø: Egnsudviklingens regionale variationer. Træk af udviklingen i udkantsområdernes Danmark, ca. 1960-2005". *Sjæklen* 2009, Årbog for Fiskeri- og Søfartsmuseet, Saltvandsakvariet i Esbjerg. 2010.

Aviser

Aars Avis

Løgstør Avis

Kilder

Direktoratet for Egnsudvikling: Mødereferater vedr. håndværkerlån (1967-1984) 58: 1962 8 24 220 - 1966 6 7 274. Rigsarkivet.

Direktoratet for Egnsudvikling: Mødereferater vedr. håndværkerlån (1967-1984) 59: 1966 7 5 275 - 1970 3 19 324. Rigsarkivet.

Løgstør Kommune, Kommunalbestyrelsen: Forhandlingsprotokol (1955-1970) 101-1: 1955-1962. Rigsarkivet.

Løgstør Kommune, Kommunalbestyrelsen: Forhandlingsprotokol (1955-1970) 101-2: 1962-1968. Rigsarkivet.

Løgstør Kommune, Kommunalbestyrelsen: Forhandlingsprotokol (1955-1970) 101-3: 1968-1970. Rigsarkivet.

Års Kommune, Sognerådet: Forhandlingsprotokol (1919-1970) 101-4: 1955-1963. Rigsarkivet.

Noter

- ¹ Illeris, 2005, s. 22-23.
- ² Maskell, 1983, s. 186.
- ³ Søndergaard, 2009
- ⁴ Møller, 2017, s. 74-135.
- ⁵ Iversen, 2019, s. 71.
- ⁶ Iversen, 2018, s. 166-215.
- ⁷ Lindhard, 1999, s. 8.
- ⁸ Lindhard, 1999, s. 12.
- ⁹ Løgstør Avis, den 13. januar 1915.
- ¹⁰ Løgstør Avis, den 3. december 1914.
- ¹¹ Løgstør Avis, den 13. januar 1915.
- ¹² Løgstør Avis, den 27. marts 1965.
- ¹³ Løgstør Avis, den 27. marts 1965.
- ¹⁴ Løgstør Avis, den 14. juni 1958.
- ¹⁵ Løgstør Avis, den 4. juli 1958.
- ¹⁶ Løgstør Avis, den 4. juli 1958.
- ¹⁷ Løgstør Avis, den 16. maj 1961.
- ¹⁸ Løgstør Avis, den 16. maj 1961.
- ¹⁹ Løgstør Avis, den 16. maj 1961.
- ²⁰ Løgstør Avis, den 19. maj 1961.
- ²¹ Løgstør Avis, den 19. maj 1961.
- ²² Løgstør Avis, den 8. marts 1962.
- ²³ Løgstør Avis, den 2. april 1962.
- ²⁴ Løgstør Avis, den 1. april 1966.
- ²⁵ Løgstør Avis, den 17. juni 1966.
- ²⁶ Iversen, 2014, s. 93-94.
- ²⁷ Løgstør Avis, den 24. maj 1952.
- ²⁸ Gasteknikeren, nr. 17, 1957, s. 289-290.
- ²⁹ Løgstør Avis, den 5. august 1958.
- ³⁰ Lindhard, 1996, s. 178
- ³¹ Løgstør Avis, den 18. december 1959.
- ³² Løgstør Avis, den 18. december 1959.
- ³³ Lindhard, 1996.
- ³⁴ Løgstør Byråd, forhandlingsprotokol, 31. maj 1957.
- ³⁵ Løgstør Byråd, forhandlingsprotokol, 16. juni 1960.
- ³⁶ Løgstør Avis, den 12. januar 1961.
- ³⁷ Løgstør Byråd, forhandlingsprotokol, 23. marts 1961.
- ³⁸ Løgstør Avis, den 19. april 1961.
- ³⁹ Lindhard, 1996, s. 151-152.
- ⁴⁰ Løgstør Avis, den 30. januar 1959.
- ⁴¹ Løgstør Avis, den 26. januar 1959.
- ⁴² Aars Sogneråd, forhandlingsprotokol, 10. december 1958.
- ⁴³ Løgstør Avis, den 18. juli 1959.
- ⁴⁴ Aars Avis, den 17. juli 1959.
- ⁴⁵ Løgstør Avis, den 18. juli 1959
- ⁴⁶ Løgstør Byråd, forhandlingsprotokol, 16. november 1961.
- ⁴⁷ Løgstør Avis, den 17. november 1961.
- ⁴⁸ Løgstør Byråd, forhandlingsprotokol, 24. juli 1957.
- ⁴⁹ Løgstør Byråd, forhandlingsprotokol, 13. august 1959.
- ⁵⁰ Løgstør Avis, den 14. juni 1957.

-
- ⁵¹ Løgstør Avis, den 14. juni 1957.
⁵² Løgstør Byråd, forhandlingsprotokol, 13. juni 1957.
⁵³ Løgstør Avis, den 16. juni 1960.
⁵⁴ Løgstør Avis, den 16. juni 1960.
⁵⁵ Løgstør Avis, den 5. januar 1961.
⁵⁶ Løgstør Avis, den 28. november 1961.
⁵⁷ Løgstør Avis, den 18. december 1961.
⁵⁸ Løgstør Avis, den 28. august 1962.
⁵⁹ Løgstør Avis, den 30. april 1963.
⁶⁰ Løgstør Avis, den 18. november 1966.
⁶¹ Løgstør Byråd, forhandlingsprotokol, 21. april 1960 og Løgstør Avis, den 16. maj 1960.
⁶² Løgstør Avis, den 29. maj 1962.
⁶³ Løgstør Byråd, forhandlingsprotokol, 28. maj 1962.
⁶⁴ Løgstør Avis, den 8. november 1962.
⁶⁵ Løgstør Byråd, forhandlingsprotokol, 14. juli 1962.
⁶⁶ Løgstør Avis, den 1. marts 1963.
⁶⁷ Løgstør Avis, den 1. marts 1963.
⁶⁸ Løgstør Avis, den 1. marts 1963.
⁶⁹ Løgstør Avis, den 19. marts 1963.
⁷⁰ Løgstør Avis, den 21. september 1963.
⁷¹ Løgstør Byråd, forhandlingsprotokol, 24. august 1964.
⁷² Løgstør Byråd, forhandlingsprotokol, 17. februar 1966.
⁷³ Løgstør Byråd, forhandlingsprotokol, 16. september 1966.
⁷⁴ Løgstør Byråd, forhandlingsprotokol, 15. februar 1968.
⁷⁵ Løgstør Avis, den 8. februar 1968.
⁷⁶ Løgstør Avis, den 30. november 1974.
⁷⁷ Løgstør Avis, den 17. marts 1965.
⁷⁸ Løgstør Avis, den 4. september 1965.
⁷⁹ Løgstør Avis, den 5. marts 1966.
⁸⁰ Løgstør Byråd, forhandlingsprotokol, 27. januar 1966.
⁸¹ Løgstør Avis, den 25. november 1966.
⁸² Løgstør Avis, den 17. juni 1968.
⁸³ Løgstør Byråd, forhandlingsprotokol, 11. maj 1967.
⁸⁴ Løgstør Avis, den 22. juni 1968.
⁸⁵ Løgstør Rørindustri, 1977, s. 15
⁸⁶ Lindhard, 1996.
⁸⁷ Løgstør Rørindustri, 1977, s. 21-22.
⁸⁸ Løgstør Avis, den 16. januar 1970.
⁸⁹ Løgstør Avis, den 17. januar 1969.
⁹⁰ Aars Sogneråd, forhandlingsprotokol, 14. marts 1962.
⁹¹ Løgstør Avis, den 17. april 1959.
⁹² Løgstør Avis, den 17. april 1959.
⁹³ Løgstør Avis, den 8. januar 1962.
⁹⁴ Løgstør Avis, den 17. september 1966.
⁹⁵ Løgstør Avis, den 29. november 1967.
⁹⁶ Løgstør Byråd, forhandlingsprotokol, 18. januar 1968.
⁹⁷ Løgstør Avis, den 19. september 1969.
⁹⁸ Iversen, 2018, s. 182.
⁹⁹ Løgstør Byråd, forhandlingsprotokol, 13. august 1964 og Løgstør Avis, den 15. august 1964.
¹⁰⁰ Løgstør Avis, den 13. august 1965.
¹⁰¹ Løgstør Avis, den 17. januar 1969.
¹⁰² Løgstør Avis, den 30. september 1970.
¹⁰³ Løgstør Avis, den 15. marts 1950.

¹⁰⁴ Bloksgaard, 2018, s. 242-243.

¹⁰⁵ Bloksgaard, 2018, s. 277.

¹⁰⁶ Bloksgaard, 2018, s. 277.